

Västra Götalands kulturstrategi

och kulturplan 2024–2027

Innehåll

Förord	3
Förutsättningar för kulturstrategin	4
Kulturlivets infrastruktur	7
Demokrati och mänskliga rättigheter	8
Principen om armlängds avstånd.....	8
Nationella kulturpolitiska mål.....	9
Agenda 2030	9
Västra Götaland och omvärlden i förändring.....	10
Kulturstrategins mål och prioriteringar	13
Vidgat deltagande	15
Konstnärligt skapande.....	21
Samverkan och synergi	24
Digitalisering	27
Internationalisering.....	30

Verksamhetsområden inom kultursamverkansmodellen	32
Scenkonst	34
Teater	34
Dans.....	35
Samtida cirkus	35
Musik.....	36
Museer och kulturarv	37
Museiverksamhet	37
Kulturmiljövård.....	38
Bibliotek och läsfrämjande	39
Litteratur, språk och det offentliga samtalet.....	40
Bild och form	41
Arkiv.....	42
Film och audiovisuellt berättande	43
Slöjd och hantverk.....	44

Kulturens samspel med andra sektorer	45
Regionala strategiska måldokument.....	46
Kulturen stärker innovationskraften	47
Kulturella och kreativa branscher (KKB).....	47
Besöksnäring.....	48
Bildning och lusten att lära.....	49
Folkbildning	49
Kulturen ökar inkluderingen.....	50
Folkhälsa och idrott.....	50
Kulturen knyter samman Västra Götaland	51
Platsutveckling.....	51
Gestaltad livsmiljö	52
Kulturen i de regionala kraftsamlingarna	53
Så togs strategin fram	54
Genomförande och uppföljning	56

Förord

DET FANNS TRÖSKLAR i tiden, skrev författaren Ivar Lo-Johansson i en av sina böcker från 80-talet. Lo-Johansson fortsätter: ”När man stigit över en tidströskel var det som att komma in i ett rum där man aldrig varit”.¹ Säkert är vi många som känner något liknande i den samtid vi lever i. Pandemi och stora delar av samhället stängdes ner; kulturlivet hade i princip en lock down. Den 24:e februari 2022 invaderade Vladimir Putin Ukraina. Vi uttrycker oss inte lika vackert som Lo-Johansson. Vi säger mer att vi lever i en föränderlig eller formativ tid; flera stora samhällsförändringar under en kort tidsperiod.

NÄR VÄSTRA GÖTALAND nu antagit sin femte kulturstrategi känns det kanske för många som deltagit i processen som att ta ett kliv över en tröskel, befinna sig i rum man aldrig varit, med andra färger och takhöjd. Det fria kulturlivet, kulturinstitutioner, civila samhället, kommuner, kommunalförbund, näringsliv och flera myndigheter har deltagit. Detta engagemang har varit viktigt. Nu är det vår gemensamma kulturstrategi för vårt län och det är tillsammans vi genomför den.

KULTURSTRATEGINS SYFTE ÄR att ange de bärande fundamenten för vårt läns kulturpolitik. Ett fundament är att kulturen ska agera oberoende, vara en orädd röst och skapa på sina egna villkor. Den konstnärliga friheten, att politiker och tjänstepersoner har armlängds avstånd till innehållet, är ett absolut villkor. Politiker och tjänstepersoner ska arbeta med kulturens infrastruktur: prioriteringar, budget, uppföljning och omvärldsbevakning. Inte någon gång lägga sig i det konstnärliga innehållet; aldrig fatta konstnärliga beslut.

ALL DEN KULTURPRODUKTION som skapas och arbetas fram av konstnärer, kulturarbetare, folkbildare och civila samhället är ett viktigt fundament. För det konsten och kulturen gör genom de konstnärliga uttrycken och berättelserna är att spegla samhället och oss som människor. Eller för att travestera Ivar Lo-Johansson, konsten kan hjälpa samhället och oss som människor att kliva över trösklar. Det är en viktig del av Västra Götalands vision om Det goda livet.

Renée Bengtsson
Ordförande regionfullmäktige
Västra Götalandsregionen

Alex Bergström
Ordförande kulturnämnden
Västra Götalandsregionen

1. Lo-Johansson, Ivar (1982) Tröskeln.

Förutsättningar för kulturstrategin

Förutsättningar för kulturstrategin

Västra Götalands kulturstrategi och kulturplan (nedan kallad kulturstrategin) är ett av Västra Götalandsregionens fyra måldokument beslutade av regionfullmäktige. Tillsammans med regionfullmäktiges årliga budget styr strategin regionala satsningar inom kultur, demokratiutveckling och civilsamhällesfrågor 2024–2027.

INOM VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN samspelar hälso- och sjukvård, kollektivtrafik, regional utveckling och kultur tillsammans under visionen ”Det goda livet”. Visionen slår fast att kulturen har betydelse för den enskildes livskvalitet och är viktig för regional utveckling och tillväxt. För att sträva mot visionen styrs Västra Götalandsregionen av fyra måldokument:

- Västra Götalands kulturstrategi och kulturplan 2024–2027
- Regional utvecklingsstrategi för Västra Götaland 2021–2030
- Trafikförsörjningsprogram 2021–2025 – Hållbara resor i Västra Götaland
- Strategi för omställningen av hälso- och sjukvården i Västra Götalandsregionen 2023–2027

KULTURSTRATEGIN BESKRIVER GEMENSAMMA utmaningar och behov som finns inom kulturområdet i Västra Götaland. Dessa är sammanställda genom dialog med en stor mängd kulturaktörer och kommuner i Västra Götaland. De gemensamma utmaningarna och behoven kräver att alla berörda bidrar med sin

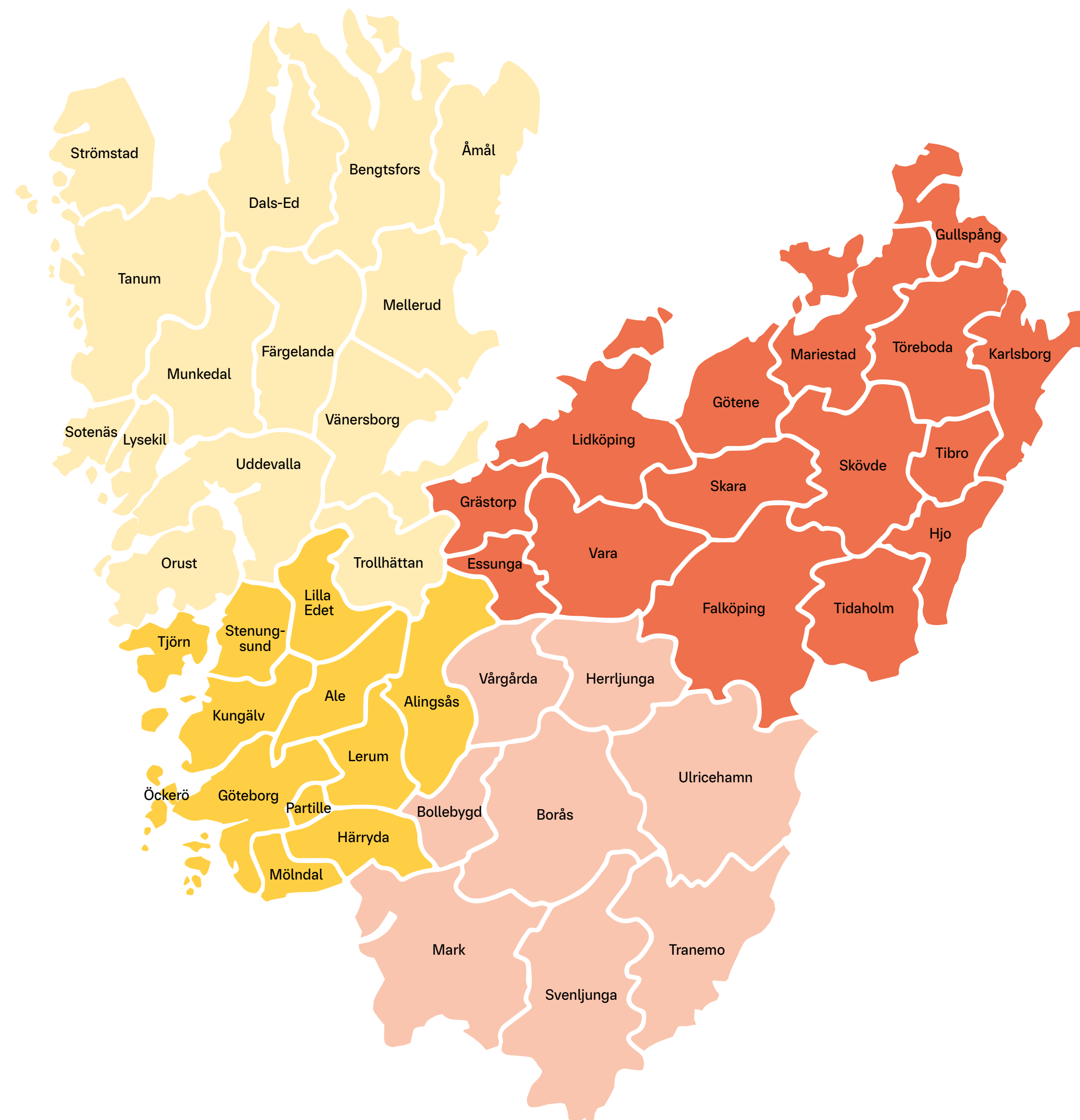
del av lösningen och samarbetar inom strategins prioriteringar. Utöver dialoger har en grupp unga kulturutvecklare bidragit med sitt perspektiv på hur kulturområdet kan utvecklas i Västra Götaland.²

KULTURSTRATEGIN PEKAR UT fem utvecklingsområden samt prioriteringar för hur kulturpolitiken ska genomföras inom dessa områden. Prioriteringarna är styrande för Västra Götalandsregionen. Strategin är menad att vägleda och inspirera samarbetsparter, exempelvis kommuner och kommunalförbund i Västra Götaland, liksom de organisationer som utvecklar och möjliggör kulturen i Västra Götaland. Med kultur avses i strategin professionella kulturverksamheter och kulturutövare, ideellt kulturliv, folkbildning (studieförbund och folkhögskolor) och idrottsrörelse.

KULTURSTRATEGIN ÄR ETT verktyg för dialog och samverkan med myndigheter, kommuner och kommunalförbund samt aktörer inom de kulturområden som ska utvecklas tillsammans. Kulturstrategin fungerar också som grunden för Västra Götalandsregionens förhandlingar om statliga medel via kultursamverkansmodellen.

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONENS KULTURNÄMND har ett vidgat uppdrag från och med mandatperioden 2023–2026. Det innefattar ansvar för att främja ett demokratiskt kultur- och samhällsliv. Potentialen i detta nya uppdrag kommer att utforskas under strategiperioden.

2. Processen beskrivs i ”Så togs strategin fram och så följs den upp”. Unga kulturutvecklare synpunkter finns i bilagan ”Unga kulturutvecklare perspektiv”.

Kommuner och kommunalförbund i Västra Götaland

- Fyrbodals kommunalförbund
- Göteborgsregionens kommunalförbund
- Boråsregionens kommunalförbund
- Skaraborgs kommunalförbund

” En god infrastruktur ger alla invånare möjlighet att både ta del av och själva utöva konst och kultur i hela Västra Götaland. ”

Kulturlivets infrastruktur

Västra Götaland har en diversifierad geografi bestående av allt från storstad och tätorter till landsbygder, glesbygd och skärgård. Detta behöver utnyttjas i högre grad – ökad växelverkan är ett mål för en stark kulturell infrastruktur. En viktig fråga är hur den starka motorn i Sveriges andra största stad kan stärka hela Västra Götalands kulturliv. En god infrastruktur ger alla invånare möjlighet att både ta del av och själva utöva konst och kultur i hela Västra Götaland.

AKTÖRERNA INOM INFRASTRUKTUREN kan vara både främjande, arrangerande och producerande. Infrastrukturen är inte statisk utan bygger på förändring och samspel. Här finns variationer dels i placering, kompetens och storlek, dels inom olika specialiteter, nischer och metoder. En god infrastruktur för kulturlivet förutsätter att både offentliga, privata och ideella aktörer får möjlighet att verka i en bred geografisk spridning. Kulturverksamheter med regionalt stöd tar ett regionalt ansvar genom att erbjuda bredd och variation, säkerställa geografisk spridning och vara en resurs för andra.³

DEN OFFENTLIGA SEKTORN på olika nivåer har ett särskilt ansvar att stödja och främja kulturens infrastruktur. Västra Götalandsregionen har ett övergripande strategiskt ansvar för kulturens infrastruktur. Detta kräver en helhetssyn och en regional överblick av lokaler för produktion och möten med konst och kultur, institutioner och utövare samt hur olika former av främjande och ekonomiska stöd kompletterar varandra. En sådan helhetssyn förutsätter ett utvecklat samarbete mellan Västra Götalandsregionen, kommunalförbund, kommuner och kulturaktörer.

DET CIVILA SAMHÄLLET är en förutsättning för en levande kulturell infrastruktur i hela Västra Götaland. Det ideella kulturlivet är en del av det civila samhället – det vill säga arenor skilda från staten, marknaden och det enskilda hushållet – där människor, grupper och organisationer agerar tillsammans för gemensamma intressen alternativt när människor organiserar sig tillsammans för ett gemensamt mål, ideal eller intresse.

3. Vilka verksamheter som får långsiktiga stöd av kulturnämnden står i en bilaga till kulturstrategin.

Demokrati och mänskliga rättigheter

Demokratin är grunden för ett öppet och fritt samhälle där mänskliga rättigheter respekteras. Sverige har ratificerat flera konventioner om mänskliga rättigheter vilket innebär att Västra Götalandsregionen är skyldig att respektera, skydda, uppfylla och främja rättigheterna. Mänskliga rättigheter är odelbara och gäller alla hela tiden och handlar bland annat om ickediskriminering, jämställdhet och om rätten till olika friheter (yttrande-, religions-, mötes- och föreningsfrihet). Rättigheter som är grunden för ett demokratiskt kulturliv och som bara kan begränsas om de hotar andra människors rättigheter eller nationell säkerhet.

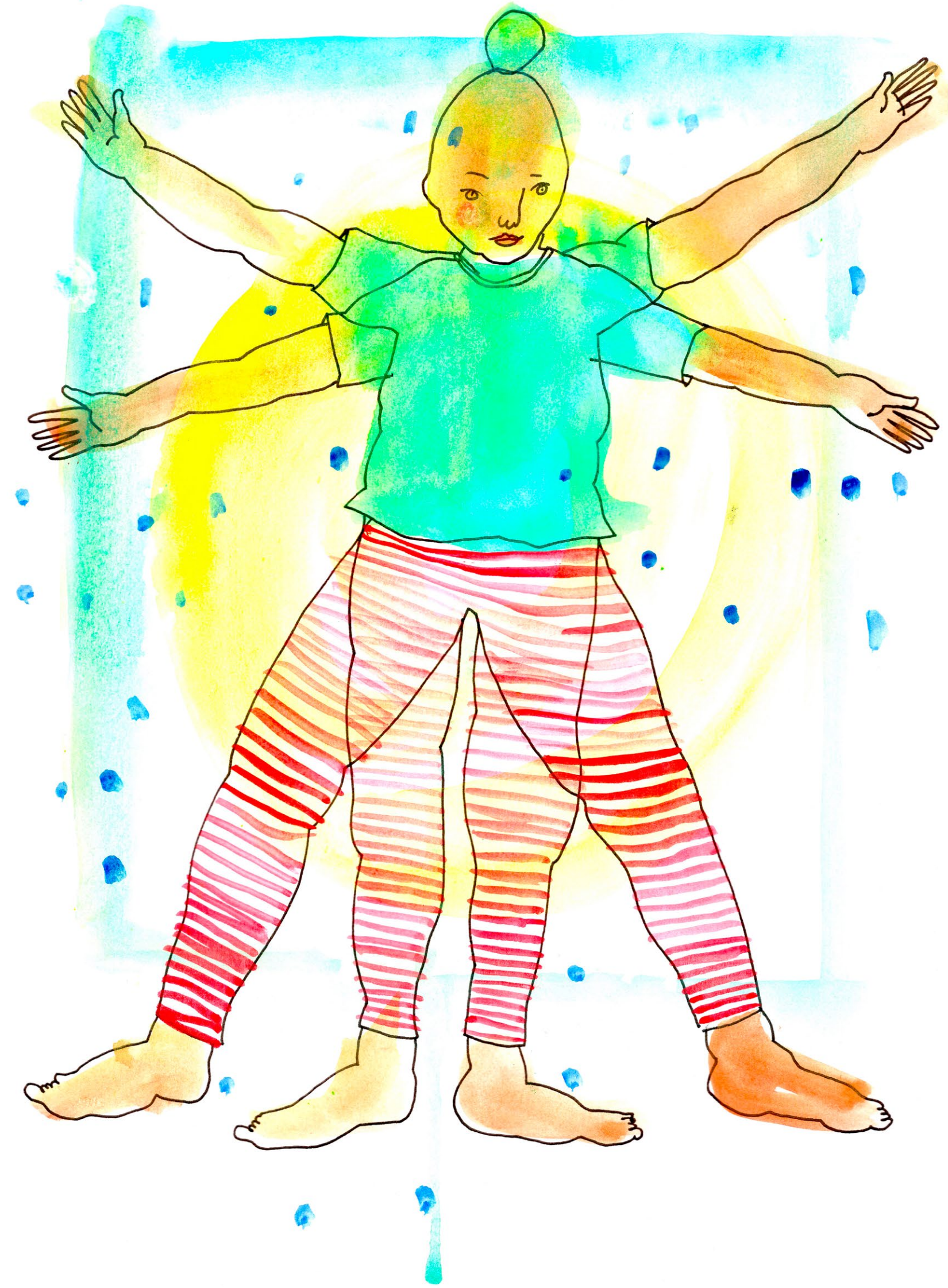
I VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN är det kulturnämnden som är ledande politiskt organ inom strategiska kultur- och demokratifrågor. Arbetet ska ske i dialog och i samverkan med bland annat kommuner, det fria kulturlivet, det civila samhället, akademi och myndigheter. Arbetet ska vidare följa principerna om ett rättighetsbaserat förhållningssätt: jämlikhet, delaktighet, ansvar och transparens. Genom nämndens arbete ska invånarna ges möjlighet till deltagande och delaktighet i samhälls- och kulturlivet.⁴

Principen om armlängds avstånd

Kulturen ska få verka fritt som en kritisk kraft, och det offentliga ska ge förutsättningar för kulturen att göra det utan att styra innehållet. Principen om armlängds avstånd är ett organisationssätt och förhållningssätt som syftar till att skydda den konstnärliga friheten och i förlängningen demokratin. Enligt principen ska politiker och tjänstepersoner avstå från att styra kulturens och konstens innehåll. Denna princip finns även inom andra områden, till exempel fria medier, domstolsväsendet, lärosäten och hälso- och sjukvård.

KULTURUTÖVAREN BÖR HA en exklusiv rätt att formulera sina egna syften – fri konst och kultur är därmed ett uttryck för yttrandefrihet och en levande demokrati. Genom att skapa förutsättningar för kulturverksamheter, men avstå från styrning av innehåll, lägger Västra Götalandsregionen grunden för en mångfald av konst och kultur, röster, perspektiv och uttryck. Samtalet om hur principen om armlängds avstånd hanteras i praktiken behöver ständigt hållas levande.

I BEREDNING AV bland annat stipendier och utvecklingsprojekt deltar sakkunniga referensgrupper. Syftet med detta är att bidra till en mer kvalificerad konstnärlig bedömning och upprätthålla principen om armlängds avstånd. Dessutom gäller principen om armlängds avstånd när Västra Götalandsregionen formulerar uppdrag till kulturverksamheter genom att regionen inte efterfrågar några särskilda perspektiv i det konstnärliga innehållet.

4. Se bilagan "Politiska beslut om kulturpolitik och yttrandefrihet" för en sammanställning av bestämmelser som rör kultur- och yttrandefrihetsområdet.

Nationella kulturpolitiska mål

Den regionala kulturpolitiken bidrar till att uppfylla de nationella kulturpolitiska målen:

- Att kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund.
- Att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet.
- Att kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska präglade samhällets utveckling.

KULTURSTRATEGIN VISAR I sin helhet Västra Götalandsregionens prioriteringar för att uppnå de nationella kulturpolitiska målen, och är på så vis en del av arbetet med kultursamverkansmodellen. Modellen reglerar förhållandet mellan stat och region inom kulturpolitiken för att decentralisera inflytandet enligt närhetsprincipen. Modellen förutsätter dialog med kommuner, kommunalförbund, det fria kulturlivet och det civila samhället. På så vis ökar decentraliseringen utrymmet för regionala prioriteringar i linje med statliga, regionala och kommunala mål.

KULTURVERKSAMHETER SOM TILLDELAS statliga medel från Västra Götalandsregionen genom kultursamverkansmodellen har sin hemvist i ett tiotal av de 49 kommunerna. Ett flertal av dessa är dessutom verkamma över delar av eller hela Västra Götaland.

SAMVERKAN MELLAN REGIONEN, kommuner och kulturverksamheter baseras på samfinansiering och dialog för verksamhetens utveckling. Den nationella nivån ansvarar för statliga institutioner, övergripande insatser och delar av ekonomiska stödssystem för kulturens infrastruktur. Kommunerna har det grundläggande offentliga ansvaret och den avgörande basfinansieringen för det lokala kulturlivet. Beslut ska tas så nära invånaren som möjligt – det som bäst görs på kommunal nivå ska hanteras där. Den regionala nivån ansvarar för utvecklingsarbete och samordning. De regionala insatserna ska komplettera och stärka den kommunala kulturpolitiken för att ta tillvara synergier och skapa mervärde. Det regionala perspektivet har därmed förutsättning att kombinera markkontakt med överblick.

Agenda 2030

Västra Götalandsregionens hållbarhetsmål utgår från de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Hållbarhetsmålen är styrande för Västra Götalandsregionens egna verksamheter, men påverkar också regionala uppdrag till externa aktörer.

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONENS MÅL för social hållbarhet 2030 syftar till: god hälsa och välbefinnande, jämlikhet och lika rättigheter samt tillit, trygghet och delaktighet. Västra Götalandsregionens verksamhet ska utgå från ett rättighetsbaserat förhållningssätt och vara jämlik och icke-diskriminerande. Under planering, utveckling och genomförande av verksamheten ska de personer som berörs involveras för att främja kvalitet och delaktighet. Kulturupplevelser och bildning kan vara hälsofrämjande och bidra till att människor kan leva sig in i andra perspektiv och därmed utveckla en större empati och förståelse för andra människor och världar.

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONENS MÅL för ekologisk hållbarhet 2030 syftar till: resurseffektivt och giftfritt, låg klimatpåverkan och främjad biologisk mångfald.

Kulturverksamheter har en betydelsefull roll att fylla inom ekologisk hållbarhet – dels genom att minska den egna miljöpåverkan, dels genom att bidra med nya perspektiv och engagemang. ”Klimat 2030 – Västra Götaland ställer om” är en kraftsamling som drivs av Västra Götalandsregionen och Länsstyrelsen i Västra Götalands län i samverkan med kommuner och många andra aktörer. Målet med kraftsamlingen är att hela Västra Götaland ska vara fossiloberoende år 2030.

EU-KOMMISSIONENS RAPPORT ”Stormy times”⁵ konstaterar att hållbarhetsperspektivet påfallande ofta saknas i kulturpolitiska styrdokument som tas fram inom EU. Kulturens förmåga att verka för en hållbar omställning är underutnyttjad i länder och regioners styrdokument. Eftersom de är avgörande för möjligheterna att åstadkomma förändring behöver omställningen ta större plats. Kulturen kan ha en roll i att hjälpa människor att hantera den förändring av samhället som är nödvändig för en långsiktigt hållbar utveckling. Det kan vara genom att bidra med eftertanke, nya tankar och samtal.

5. European Commission, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, Stormy times: nature and humans: cultural courage for change: 11 messages for action for and from Europe: executive summary, Publications Office of the European Union, 2022, <https://data.europa.eu/doi/10.2766/424>. Hämtad 24 februari 2023.

Västra Götaland och omvärlden i förändring

Kulturpolitiken både påverkar och påverkas av sin omvärld. Sedan Västra Götalandsregionen bildades är kulturpolitiken en viktig del i den regionala utvecklingen och en hållbar omställning. Deltagande i kulturlivet kan ge positiva sociala och ekonomiska effekter: social inkludering, välbefinnande och hälsa, demokratiutveckling, kreativitet och innovation, attraktiva platser och starkt entreprenörskap. Dessa effekter av kultur och konstnärligt skapande behöver inte stå i motsättning till kulturens egenvärde och vikten av ett fritt kulturliv. Kulturen är en obunden kraft som berikar samhället och människors liv på ett existentiellt plan och bidrar med abstrakta värden som inte kan mätas.

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN HAR i samband med framtagandet av kulturstrategin identifierat fem övergripande trender och samhällsutmaningar som är särskilt viktiga för den regionala kulturpolitiken att ta hänsyn till för att staka ut vägen mot ett socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbart samhälle.

Trend – Hot mot klimat och biologisk mångfald

En av vår tids största utmaningar är klimat och biologisk mångfald. I förändringen mot ett mer hållbart samhälle är kulturens bidrag både att minska sina egna fotavtryck och att gå mot mer cirkulära affärsmodeller.

KULTUR KAN ÄVEN bidra till reflektion och eftertanke samt inspirera till förändrade levnadsvanor. Många vill bo på platser och arbeta för företag som har en tydlig agenda för att minska koldioxidutsläpp och bidra till att förbättra den lokala miljön. Att kunna erbjuda detta kommer att innebära ett nödvändigt villkor för jordens överlevnad, och dessutom skapa konkurrensfördelar för såväl företag som kommuner och regioner.⁶ Klimatförändringar och hotad biologisk mångfald ställer också krav på samhället att skydda och bevara natur- och kulturmiljöer för framtida generationer.

Trend – Polarisering, minskad tillit och sociala skillnader

Även om Sverige i internationella jämförelser har hög grad av jämställdhet och social välfärd samt bland de lägsta graderna av korruption, syns några allvarliga tendenser över tid i fråga om polarisering och minskad tillit bland invånarna. Inkomstskillnader och bostads-segregation skapar både utsatthet och ett ökat missnöje. Det finns även oroande skillnader mellan hur väl pojkar respektive flickor klarar grundskolans kunskapskrav, där pojkar har sämre skolresultat.⁷

UPPLEVELSEN AV UTANFÖRSKAP och maktlöshet minskar tilliten till offentliga institutioner och medmänniskor. Skillnaden mellan tillitsgraden hos olika grupper ökar, och särskilt hos unga syns en nedåtgående trend. Skillnaderna omfattar även digitalt utanförskap – vilket i sin tur har samband med demografi och socioekonomi. Den ständigt växande mängden digital information gör det svårare att förhålla sig kritisk till

fakta, och bidrar därmed till ökade motsättningar mellan grupper. Den digitala tekniken har gjort det enklare att sprida budskap, påverka, mobilisera och organisera människor – men tekniken har också möjliggjort spridande av hat och hot samt underlättat för grupperingar att ifrågasätta demokratins grundläggande idéer.⁸

I OCH MED ett mer polariserat debatt- och samhällsklimat krymper det civila samhällets möjligheter att verka och driva opinion. Organisationer som bedriver opinionsbildning i hbtqi-frågor, feminism samt anti-rasism är särskilt utsatta. I och med det riskerar många röster att gå förlorade vilket i förlängningen påverkar demokratin negativt.⁹

INOM KULTUROMRÅDET UTMANAS principen om arm-längds avstånd både direkt genom synpunkter på konstens innehåll, men också indirekt genom styrning av medel till kulturverksamheter och konstnärer.¹⁰

6. Sveriges kommuner och regioner SKR, Vägval för framtiden – trender som påverkar det kommunala och regionala uppdraget fram emot 2030. <https://skr.se/download/18.5627773817e39e979ef38a10/1642165619100/7585-979-8.pdf>. Hämtad 24 februari 2023.
7. SKR, Vägval för framtiden se ovan.
8. Sveriges kommuner och regioner SKR, Hot mot det demokratiska samtalet – Forskarantologi, 2023. <https://skr.se/download/18.465f0ebe1876f020038ce2c/1681294477594/SKR-Hot-mot-det-demokratiska-samtalet-ver2.pdf>. Hämtad 2023-07-04.
9. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Kartläggning av hot och hat mot det civila samhället. <https://www.mucf.se/publikationer/kartlaggning-av-hot-och-hat-mot-det-civila-samhallet>. Hämtad 4 juli 2023.
10. Myndigheten för kulturanalys, Så Fri är konsten, 2021.

Trend – Efter pandemin: återstart, nystart eller helt nya beteenden?

Covid 19-pandemin har satt nya förutsättningar för kulturpolitiken och vilka utmaningar som har kommit i fokus. Pandemins restriktioner innebar att det fysiska kulturutbudet minskade drastiskt, vilket också ledde till en generell minskning i kulturdeltagande. Även om det digitala deltagandet har ökat – och så även den generella digitala kompetensen hos invånare och organisationer – har digitaliseringen skapat nya utmaningar inom kulturlivet.¹¹

DET ÄR SVÅRT att dra slutsatser kring vilken förändring som sker i kulturlivet eller av människors levnadsvanor på sikt. Under strategiperioden finns det därmed särskild anledning att vara uppmärksam på hur människors deltagande i kulturlivet ändras.

TILLGÄNGLIGA DATA OCH statistik visar en tydlig nedgång i deltagande och besök, men det återstår att se om detta är tillfälligt eller om det kommer att få några konsekvenser på längre sikt. Samtidigt finns det exempel på kulturverksamheter och natur- och kulturmiljöer utanför storstäder som har fått fler besök än innan pandemin. Många inom det civila samhället vittnar om att deltagande och engagemang har sjunkit till följd av pandemin.

Trend – Samhällsekonomi och krig i Europa

Både i Sverige och internationellt går ekonomin mot en lågkonjunktur med osäkra förutsättningar, på arbetsmarknaden finns utmaningar gällande kompetensförsörjning och det finns utmaningar kopplat till skatteintäkter i och med en högre andel äldre befolkning. Inflation och allmänna kostnadsökningar påverkar hela samhället och därmed även kulturverksamheter, i synnerhet eftersom människor troligen kommer att minska sin konsumtion till följd av den ekonomiska nedgången.¹² Efterfrågan på sektoröverskridande samarbeten ökar, och det civila samhället får ta ett allt större ansvar för allt fler samhällsfrågor – även inom kulturområdet.

DE SAMHÄLLSEKONOMISKA UTMANINGARNA innebär hårda prioriteringar som riskerar att påverka även kulturområdet med minskad uppräknings av kulturbudgetar på kommunal, regional och nationell nivå. Detta i kombination med ökade hyreskostnader, allmänna kostnadsökningar och inflation sätter kulturen under press.

I EN GEOPOLITISKT omvälvande tid, med krig i Europa, blir det tydligt att kultur och kulturarv både används och förstörs som en del i konflikten. Frågor om beredskap för kulturarvet har snabbt blivit högaktuella och riskanalyser och katastrofplaner för samlingar har utformats. Arbete med prioriteringar, skydd av objekt på plats samt riskminimering pågår löpande.

MYNDIGHETEN FÖR SAMHÄLLSSKYDD och beredskap (MSB) lyfter fram kulturlivets betydelse för det civila försvaret: ”MSB bör även verka för att tillsammans med relevanta kulturmyndigheter, med flera, planera för hur kulturverksamhet i stort ska upprätthållas under höjd beredskap och krig”.¹³

Trend – Kultur som drivkraft i hållbar regional utveckling

Sedan länge finns en trend – inte minst i strategiska planer på EU-nivå – att kultur ses som en resurs dels för andra samhällssektorer, dels för en omställning till ett mer hållbart samhälle. Denna trend ersätter tidigare tendenser att lyfta de ekonomiska effekterna av kultur och kreativa näringar, till att snarare beskriva kulturen som en kraft som kan bidra till en bredare samhällsförändring.¹⁴ Politiken för Gestaltad Livsmiljö och dess europeiska motsvarighet New European Bauhaus är två exempel på hur kulturens roll i ett hållbart samhälle lyfts fram. Det här ökar möjligheterna för kulturen att samverka kring samhällsfrågor, och möjliggör dessutom en bredare finansiering av kulturverksamheter. På senare år har näringslivets intresse för kultur förändrats: från ren sponsring till en vilja att samfinansiera projekt och verksamheter där kultur bidrar till social hållbarhet.

11. OECD, The Culture Fix, Creative People, Places and Industries, 2022. <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/991bb520-en.pdf?expires=1671455595&id=id&accname=guest&checksum=B673488A329B624285646737CA4F11Co>. Hämtad 24 februari 2023.

12. Västra Götalandsregionen, Samhällsanalys (2022); Utveckling Västra Götaland – Kvartal 2:2022; VGR Analys 2022:32.

13. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Civilt försvar mot 2030 – ett totalförsvar i balans. Slutredovisning av regeringsuppdrag (Ju2022/01209/SSK) okt 2022.

14. OECD, The Culture Fix – Creative people, places and industries, 2022. Se ovan.

Kulturstrategins mål och prioriteringar

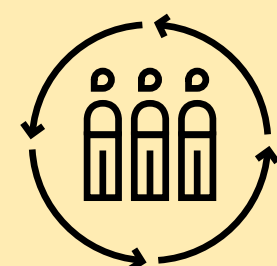
Kulturstrategins mål och prioriteringar

Kulturstrategin utgår från fem utvecklingsområden för perioden 2024–2027. Inom respektive utvecklingsområde pekas gemensamma prioriteringar ut för att stärka och utveckla kulturområdet i Västra Götaland.

DEN VIKTIGASTE FÖRUTSÄTTNINGEN för genomförande baseras på att Västra Götalandsregionen arbetar i strategins riktning tillsammans med kommunerna, kommunalförbunden, kulturlivets aktörer och det civila samhället. Kulturstrategin genomförs även genom de regionalt ägda kulturbolagen, uppdrag och stöd till verksamheter, utlysningar av projektmedel och verksamhetsstöd, överenskommelser med kommuner, kommunalförbund och statliga myndigheter samt påverkansarbete.

PRIORITERINGARNA PEKAR UT de förflyttningar som behöver ske utifrån utmaningar och behov. De har framkommit dels från dialog och samråd med kulturinstitutioner, det fria kulturlivet och det civila samhället, samt kommuner och kommunalförbund i Västra Götaland, och dels via statistik, utvärderingar och rapporter. Under varje prioritering finns exempel på insatser som Västra Götalandsregionen har rådighet över. För att prioriteringarna ska uppnås behöver kulturverksamheter, kommuner och andra aktörer bidra med egna insatser.

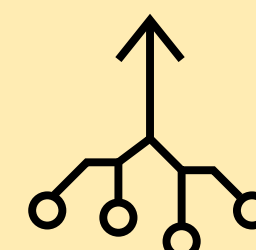
Ett fritt, rikt och starkt kulturliv i hela Västra Götaland

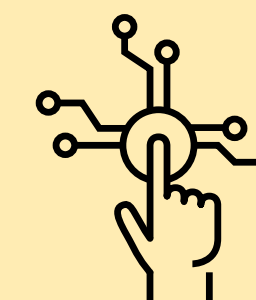
Vidgat deltagande

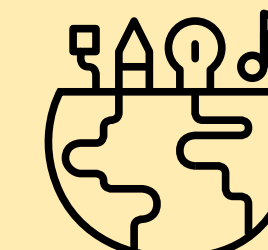
Konstnärligt skapande

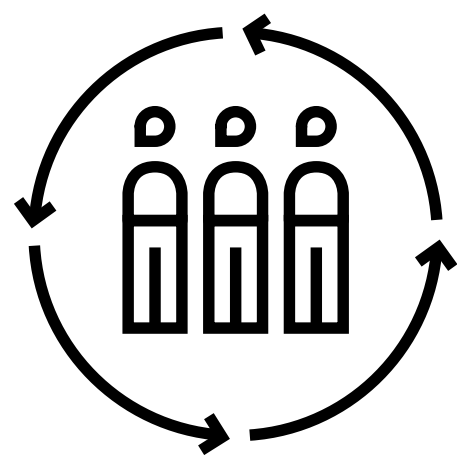
Samverkan och synergi

Digitalisering

Internationalisering

Vidgat deltagande

KULTUREN SKA NÅ och angå invånarna, och det ska finnas förutsättningar för alla invånare att delta. Deltagande i kulturlivet handlar både om att ta del av och att utöva konst och kultur. Att ta del av kultur och att ägna sig åt eget skapande ger en känsla av sammanhang och förbättrar förutsättningarna för självförverkligande, egenmakt och välmående.¹⁵

KULTURPOLITIKEN SKA SKAPA reella möjligheter för människors deltagande – det vill säga kulturell bildning, förmågan att förstå och tolka kultur samt förmågan att ge uttryck för sin kreativitet.

GENOM DIGITALISERING OCH en alltmer globaliserad värld har gränserna mellan kulturkonsumenter och kulturproducenter blivit mer otydlig. Det har dessutom lett till att spridning av konst och kultur tar nya vägar.

ETT VIDGAT DELTAGANDE kräver ett förhållningssätt som genomsyrar hela verksamheten – från planering till genomförande. Det handlar både om publiken, besökarna eller deltagarna och om personalen och produktionen. Det handlar om att skapa kultur som angår publiken eller besökarna, och om att rekrytera relevant kompetens. Genom att arbeta med vidgat deltagande som en integrerad del av verksamhetsutvecklingen kan delaktigheten breddas, fördjupas och diversifieras.

Därför vill Västra Götalandsregionen:

- Främja och stärka det ideella kulturlivet
- Stärka barn och ungas rätt till konst och kultur
- Stärka arbetet för yttrandefrihet och demokrati
- Öka geografisk spridning av konst och kultur
- Motverka hinder för jämlikt deltagande i kulturlivet
- Stärka nationella minoriteters egenmakt och tolkningsföreträde
- Stärka dialog och samverkan med det civila samhället

¹⁵. Västra Götalandsregionen, Mål för social hållbarhet 2030, s. 9.

Prioritering: Främja och stärka det ideella kulturlivet

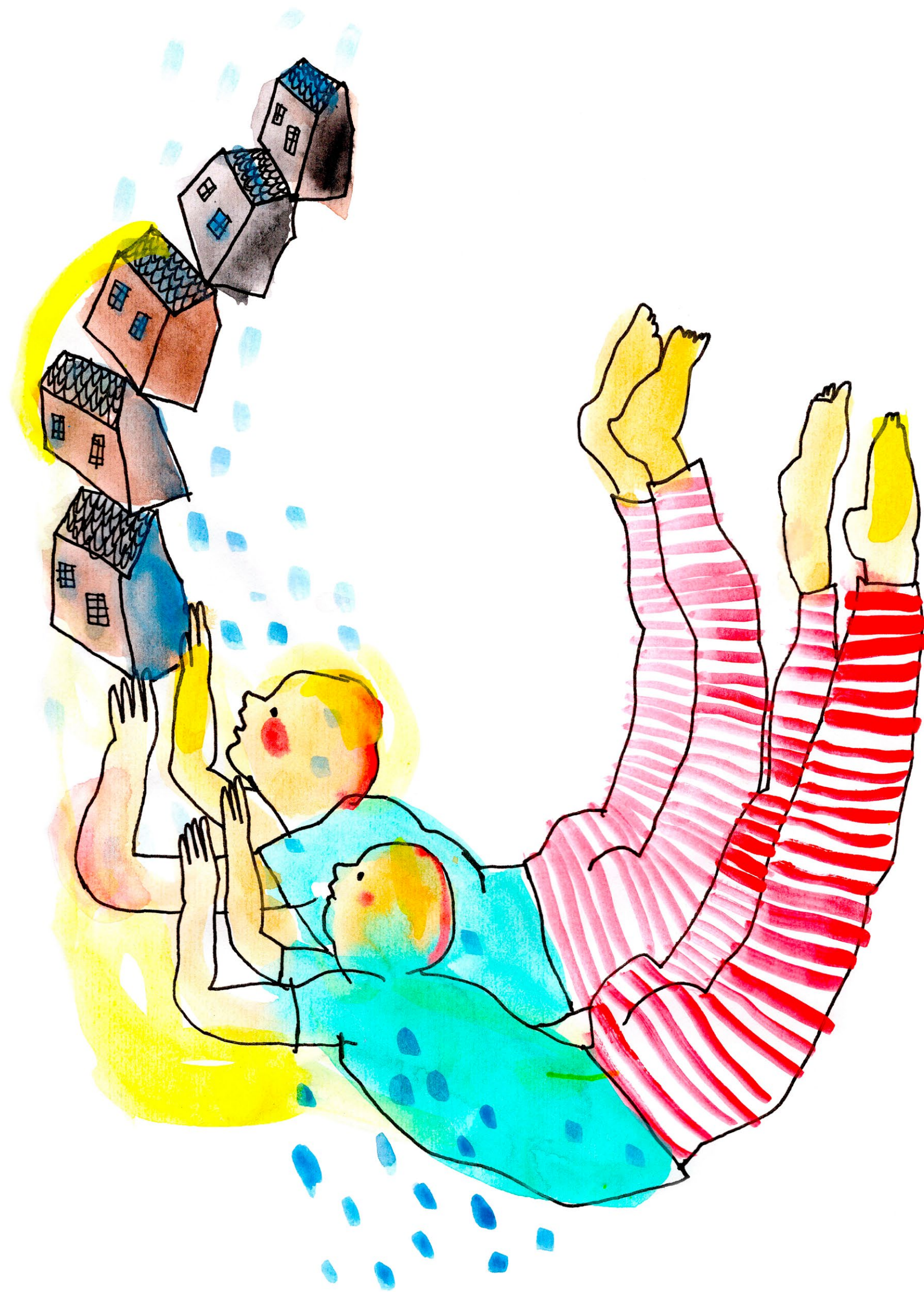
Det ideella kulturlivet spänner över amatörverksamhet, semiprofessionell och professionell kulturverksamhet. Stora delar av det professionella fria kulturlivet drivs som ideella föreningar, genom ideellt engagemang i kombination med anställd personal.

ENGAGEMANGET I DET ideella kulturlivet är centralt för att alla ska ha möjlighet att ta del av och utöva kultur i hela Västra Götaland. Den ideella kulturens utövare skänker kreativ kraft, sammanhållning och positiva sociala effekter till städer och orter. Att undersöka vilken betydelse den ideella kulturen har för ett inkluderande kulturliv – framför allt i samspel med offentligt finansierade kulturinstitutioner – kan visa vilka prioriteringar som behöver göras för att vidga deltagandet i kulturlivet och för att göra den offentligt finansierade kulturen mer inkluderande.

KOMMUNER OCH REGIONER har en främjande roll i att utveckla sina arbetssätt och sina stöd för att stärka det ideella kulturlivet. Den regionala nivån kan bistå med kompetens som kan konsultera, ge råd, stöd och inspirera både kommuner och det civila samhället.

Exempel på regionala insatser:

- Stärka samverkan mellan det ideella kulturlivet och kulturinstitutioner med regionalt ansvar.
- Bidra till utveckling av gemensamma samarbetsformer mellan offentliga aktörer och det ideella kulturlivet.

Prioritering: Stärka barns och ungas rätt till konst och kultur

Barns och ungas livsvillkor ser olika ut i Västra Götaland, och påverkas bland annat av regionala och geografiska förutsättningar, socioekonomiska sammanhang och bostadsort.¹⁶ Ojämligheten i livsvillkor bidrar till att alla barn och unga inte har samma förutsättningar för hälsa, utveckling och utbildning.¹⁷

BARN OCH UNGAS möte med professionell konst och kultur kan inspirera till eget skapande och till att ta del av konst och kultur genom hela livet. För att kulturlivet ska vara av, med och för alla barn och unga behöver deras rätt till konst och kultur stärkas. I Barnkonventionen, som är lag sedan år 2020, fastslås denna rätt, liksom till exempel rätten att uttrycka sin mening och få den respekterad.¹⁸

BARN OCH UNGA är en mångfacetterad och diversifierad grupp och skillnaden mellan grupper bland barn och unga är stor. För unga kan det finnas olika incitament för att delta i skapande och kulturverksamheter – det kan handla om konsten i sig, men kultur kan också vara ett sätt att förverkliga en vilja att förändra samhället och forma sin identitet. Barn och unga ska därför ges utrymme att själva styra över sitt skapande. För att kunna uppnå långsiktighet är det viktigt att fastställa strukturer för ungas delaktighet och bjuda in målgruppen tidigt i processer. Det är viktigt att ge

barn och unga en aktiv medbestämmanderoll – inte enbart bjuda in dem som gäster.

DE UNGA SOM har deltagit i arbetet med kulturstrategin uttrycker särskilt att det är stora brister i lokalförsörjning för skapande unga. Deltagarna uttrycker också att ekonomiska hinder är avgörande, och trycker därför på behovet av fler kostnadsfria kulturupplevelser och skapandeverksamheter för barn och unga. Här är ett citat från några unga kulturutvecklare som medverkat i arbetet med att ta fram kulturstrategin:

”Det är så fantastiskt att jobba timmarna innan en pjäs för då är det verkligen en gemenskap i gruppen. Man sminkar sig och fixar varandra och sånt, och det blir ju verkligen en extremt mysig stämning där man kommer varandra närmre. Du njuter av vad du gjort och samtidigt vet du att du har klarat av någonting. Man känner sig väldigt stolt över sig själv.”

SKOLAN ÄR EN naturlig väg att nå barn och unga med kulturverksamhet och skapandeprocesser, som i sin tur kan lägga grunden för en livslång relation till konst och kulturliv och leda till fortsatt utbildning inom kulturområdet. Det regionala arrangörstödet ger många barn och unga möjlighet att uppleva

professionell kultur och besöka kulturinstitutioner. Kommunerna har en viktig roll för att kultur ska få en ökad plats i skolan.

KULTURSKOLAN ÄR EN central aktör för barn och ungas rätt till eget skapande. Kulturskolan utvecklar barns och ungas skaparförmågor och kreativitet, bidrar till ökad bildning, utvecklar ett generellt kulturintresse samt bidrar på så sätt till vitalisering av kulturlivet. Förutsättningen att bedriva kulturskola skiljer sig mellan kommuner och barn och unga i Västra Götaland har inte likvärdig tillgång till kulturskola. Det finns därför behov av större likvärdighet och förbättrade förutsättningar att arbeta med utveckling av kulturskolan i Västra Götaland. Det handlar om allt från rekrytering och kursutbud till kompetens om hur kulturskolan kan utveckla sina samarbeten och skapa ett utbud präglad av spets, bredd och mångfald. Interkommunalt samarbete kan vara ett sätt att bibehålla bredd och spets i kulturskolan. Västra Götalandsregionen ska vara en resurs för kommunerna när det gäller kulturskolans utveckling. Regionala insatser fungerar som ett komplement till det grundläggande kommunala ansvaret för kulturskolan. Det är angeläget att det finns arenor som möjliggör fortsatt eget skapande även efter kulturskolan.

Exempel på regionala insatser:

- Stödja barns och ungas tillgång till kulturupplevelser genom stärkt samverkan mellan kultur och skola.
- Bedriva strategiskt arbete för att öka likvärdigheten och förbättra förutsättningarna för kulturskolorna i hela Västra Götaland.
- Verka för stärkt interkommunal samverkan för att kulturskolan ska kunna ha ett brett utbud och nå nya grupper.
- Stimulera barns och ungas egna kulturuttryck och arrangörskap genom till exempel kreativa arenor och kulturinstitutionernas ungdomsverksamhet.
- Vidareutveckla systematiska arbetssätt för barns och ungas delaktighet och inflytande i beslutande-processer.
- Främja alla barns och ungas lust att läsa för att utveckla sin fulla livspotential.
- Verka för en stärkt regional infrastruktur för skolbiblioteken.

16. Se Västra Götalandsregionens program Öka inkluderingen s. 10.

17. Västra Götalandsregionen, Mål för social hållbarhet s. 10.

18. För Barnkonventionen i sin helhet, se Barnombudsmannens hemsida, <https://www.barnombudsmannen.se/barnkonventionen/>

Prioritering: Stärka arbetet för yttrandefrihet och demokrati

I många länder är yttrandefriheten starkt begränsad. 2022 års demokratirapport från Varieties of Democracy vid Göteborgs universitet visar att 70 procent av världens befolkning lever i diktaturer.¹⁹ Vart femte land i EU räknas som autokrati med ökade nivåer av polarisering och desinformation. Denna utveckling äventyrar säkerheten för exempelvis journalister och konstnärer.

SVERIGE HAR, TILLSAMMANS med de övriga skandinaviska länderna, den starkaste press- och yttrandefriheten i världen. Västra Götalandsregionen har åtagit sig ansvaret att vara fristad – att vara en tydlig röst för yttrandefrihet och mänskliga rättigheter – genom medlemskap i The International Cities of Refuge Network (ICORN). ICORN är en oberoende medlemsorganisation för städer och regioner över hela världen som erbjuder skydd för författare, journalister och konstnärer vars yttrandefrihet förbjuds och hotas av regimen i hemlandet.

DET CIVILA SAMHÄLLET har en central roll i demokratin, bidrar till ett aktivt medborgarskap, har en viktig roll som röstbärare och erbjuder arenor för samtal och yttrandefrihet. Det civila samhällets utrymme begränsas på grund av bland annat hat och hot – inte minst nätbaserat.

FÖR ATT KUNNA värdera det stora informationsflödet som möter oss dagligen behöver förmågan till såväl källkritik som källtillit stärkas hos invånare, och likaså förståelsen för hur dagens medier och sociala plattformar fungerar. Medie- och informationskunnighet (MIK) är ett begrepp för att beskriva de förmågor som invånare behöver ha för att kunna ta till sig information, sätta den i ett sammanhang och bedöma huruvida den är korrekt.

Exempel på regionala insatser:

- Fortsätta att värna yttrandefriheten genom att arbeta strategiskt i frågan om hot och hat mot konstnärer, journalister och kultur- eller demokratiutövare.
- Stödja och uppmuntra kommuner i Västra Götaland att bli en fristad och initiera interkommunal samverkan.
- Stärka det demokratiska samtalet genom digitala och fysiska mötesplatser såsom till exempel bibliotek, museer och det civila samhällets arenor.
- Öka medie- och informationskunnigheten genom samarbete inom den regionala utvecklingsstrategins kraftsamling för digitalisering.

19. V-dem institute, Democracy report 2022 Autocratization Changing Nature? https://v-dem.net/media/publications/dr_2022.pdf. Hämtad 24 februari 2023.

Prioritering: Öka geografisk spridning av konst och kultur

Möjligheten att ta del av och att utöva kultur är ojämnt fördelad i Västra Götaland. Tillgänglighet och infrastruktur för kultur är mer sårbar på landsbygden och i mindre kommuner, där den i hög utsträckning är beroende av ideella krafter.²⁰ Målet är att kulturlivet ska ha möjlighet att leva och frodas i hela Västra Götaland. Det ska vara möjligt att ta del av och själv utöva konst och kultur oavsett var man befinner sig och turnerande verksamheter ska kunna uppträda på fler scener. En svag infrastruktur för arrangörer försvagar möjligheten att delta i kulturlivet.

INVÅNARE OCH BESÖKARES mobilitet är en förutsättning för ett levande, bärkraftigt och tillgängligt kulturliv. Det ska vara möjligt att ta sig till kulturevenemang, fritidsintressen, kulturskola, bibliotek och andra kulturaktiviteter. Kollektivtrafiken är en avgörande faktor för ungas fritidsvanor och kulturutövande. Särskilt unga i landsbygder har ofta långa avstånd till kulturverksamheter.

Exempel på regionala insatser:

- Förbättra förutsättningarna för arrangörer i hela Västra Götaland.
- Vidga möjligheterna för alla invånare att uppleva en mångfald av scenkonst via turnéer och fast scenkonstverksamhet genom att förstärka infrastrukturen av spelplatser och samordning av turnéer.
- Stärka målen kring geografisk spridning för verksamheter med regionala uppdrag.
- Undersöka former för arrangörsstöd till evenemang med vuxna som målgrupp.
- Verka för ökade möjligheter till hållbart resande till kulturaktiviteter, besöksmål och evenemang.

Prioritering: Motverka hinder för jämlikt deltagande i kulturlivet

I diskrimineringslagen finns sju diskrimineringsgrunder: kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder. Dessa sju faktorer påverkar deltagandet i kulturlivet.²¹ Deltagande i kulturlivet påverkas också av socioekonomi och utbildningsnivå. De ökande klyftorna på nationell nivå gällande inkomst, utbildning, hälsa, arbete, välfärd och service återspeglas även i Västra Götaland.²²

KULTURNÄMNDEN UTGÅR FRÅN ett människorättsbaserat arbetssätt utifrån rollerna rättighetsbärare och skyldighetsbärare. Rättighetsbärarna är dels invånarna som tar del av regionala verksamheter, påverkas av beslut och är besökare eller boende i Västra Götaland, dels medarbetarna i förhållande till arbetsgivaren. Skyldighetsbärarna är förtroendevalda politiker, anställda chefer och anställda medarbetare. De har ansvar att se till att rättighetsbärarna får sina mänskliga rättigheter tillgodosedda. Västra Götalandsregionen ska medverka till att skapa arbetsmiljöer och sammanhang där respekt råder och där inga former av diskriminering och trakasserier accepteras. Mänskliga rättigheter och jämlikhet ska vara i centrum för Västra Götalandsregionens arbete.

KULTURSATSNINGAR ÄR EN del av demokrati- och bildningsarbetet. Folkbildningen är en vital kraft som möjliggör för invånarna i Västra Götaland att utvecklas på bildningens, utbildningens och kulturens områden.

Exempel på regionala insatser:

- Stödja metoder för publikutveckling för att göra verksamheter angelägna för nya målgrupper.
- Tillsammans med samarbetsparter stärka möjligheten för personer med funktionsnedsättning att delta i kulturlivet – som deltagare, publik och professionell utövare.
- Stärka interkulturell kompetens och rättighetsbaserat arbetssätt för att motverka alla former av diskriminering.
- Särskilt beakta möjligheten till deltagande hos socioekonomiskt utsatta grupper.

20. Myndigheten för kulturanalys, Kulturanalys 2022 – En lägesbedömning i relation till de kulturpolitiska målen. Hämtad 24 februari 2023.

21. Myndigheten för kulturanalys, Kulturanalys 2022. En lägesbedömning av de kulturpolitiska målen, 2022.

22. Se Västra Götalandsregionens program Öka inkluderingen s. 6.

Prioritering: Stärka nationella minoriteters egenmakt och tolkningsföreträdare

De nationella minoriteterna är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. Europarådets ramkonvention, lagen om nationella minoriteter och språklagen beskriver dels vilka rättigheter minoriteterna har i hela landet, dels hur stat, region och kommun är skyldighetsbärande gentemot minoriteterna. Även bibliotekslagen fastslår att biblioteken ska synliggöra och tillgängliggöra litteratur om de nationella minoriteterna och på de nationella minoritetsspråken.

SAMTLIGA KOMMUNER OCH myndigheter är skyldiga att informera minoriteterna om deras rättigheter och ge dem inflytande över frågor som berör dem. Sammantaget innebär ansvaret att tillgodose rättigheter för de nationella minoriteterna. Västra Götalandsregionens samråd för nationella minoriteter bidrar med perspektiv, kunskap och erfarenheter som utvecklar Västra Götalandsregionens verksamheter inklusive kultur- nämndens strategiska uppdrag.

ENLIGT DEN NATIONELLA språkpolitiken har alla invånare rätt att utveckla och bruka det egna modersmålet och nationella minoritetsspråket. Regioner och kommuner är därför skyldiga att skydda minoriteternas språk

och kultur. De nationella minoriteterna bör dock själva ha makten att formulera kultur- och kvalitetsbegrepp. Särskilt viktigt är barns och ungas rätt att få utveckla sitt språk och sin kultur.

Exempel på regionala insatser:

- Säkerställa de nationella minoriteternas lagstadgade rättigheter genom att medverka till regional samordning och kunskap med tydliga riktlinjer, åtgärder och ansvarsfördelning.
- Sprida kunskap om de nationella minoriteternas rättigheter genom att erbjuda kunskaps- och samordningsstöd om nationella minoriteters rättigheter till kommunernas kulturverksamheter.

Prioritering: Stärka dialog och samverkan med det civila samhället

I Västra Götaland finns cirka 43 000 civilsamhällsorganisationer. De utgör en betydande och kraftfull part för samverkan och är helt avgörande för att uppnå visionen om det goda livet i Västra Götaland. Civilsamhällsaktörerna bidrar med utveckling, sociala innovationer och demokratisering av samhället och bygger sin verksamhet på ideellt arbete. Social ekonomi definieras som det arbete som sker i föreningar och kooperativ som har allmännytta eller medlemsnytta – inte vinstintresse – som främsta drivkraft.

I VÄSTRA GÖTALAND är hälften av invånarna medlem i någon förening, och medborgarundersökningar visar att det ideella engagemanget har varit konstant över tid. Många aktörer i det civila samhället vittnar dock om att föreningslivet är under förändring. Den traditionella föreningsmodellen attraherar inte längre lika många och det medborgerliga engagemanget tar sig nya former.²³

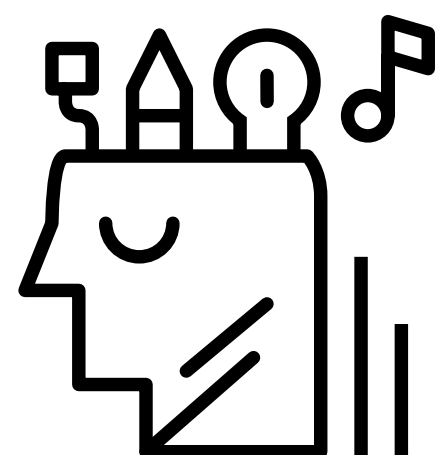
GENOM ATT UTVECKLA former för jämbördig dialog med det civila samhällets aktörer skapas bättre förutsättningar för samverkan inom gemensamt identifierade områden. En hållbar samverkan mellan det civila

samhället och Västra Götalandsregionen sker utifrån principerna självständighet och oberoende, dialog, kvalitet, långsiktighet, öppenhet och insyn samt mångfald. Ett övergripande förhållningssätt är att samverkan utgår från det civila samhällets oberoende, särart och värdegrund och med omsorg om medlemsnytta och samhällsnytta.

Exempel på regionala insatser:

- Genomföra systematisk dialog med det civila samhällets företrädare via sociala ekonomins råd, samråd nationella minoriteter och andra forum för samtal.
- Samverka med distriktsföreningar och regionala nätverk i det civila samhället för att stärka invånarnas delaktighet och engagemang i samhällsutvecklingen.
- Samordna kulturnämndens verksamhets- och organisationsstöd till det civila samhällets organisationer.

23. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, Nya sätt att organisera sig i civilsamhället – en översikt av aktuellt kunskapsläge, 2023. <file:///C:/Users/majiti3/Downloads/MUCF-Nya%20sa%CC%88tt%20att%20organisera%20sig%20i%20civilsamha%CC%88let.pdf>. Hämtad 4 juli 2023.

Konstnärligt skapande

FÖR ATT KULTUREN ska kunna vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft i Västra Götaland behöver det finnas förutsättningar att verka och utvecklas som professionell konstnär och kulturutövare under goda förutsättningar. Det är också avgörande för att Västra Götaland ska vara en plats som kulturverksamheter och fria utövare väljer att bo och verka i.

KONSTNÄRER HAR UNDER lång tid haft en svag inkomstutveckling och sällan tagit del av socialförsäkrings-systemet. Konstnärlig utveckling förutsätter rimliga ekonomiska förutsättningar och goda arbetsvillkor. Arbetsgivare och uppdragsgivare har ett ansvar för detta. Dessutom behövs fysiska platser att utöva kultur på inom alla konst- och kulturområden – både platser där konst och kultur kan produceras och skapas, och platser där kulturutövare och kulturverksamheter kan

möta en publik. Genom att stärka de professionella konstnärerna kulturutövarnas förutsättningar att verka skapas bättre förutsättningar för konstnärlig utveckling och konstnärlig frihet.

EN ANNAN VIKTIG faktor för att konstnärer och kulturutövare ska ha möjlighet att professionaliseras är fungerande utbildningsvägar. Barn och unga som har gått i kulturskola ska kunna hitta möjliga vägar att fortsätta arbeta med kultur när kulturskolan tar slut, och de som vill börja skapa senare i livet ska kunna hitta vägar in i kulturlivet. Professionellt verksamma ska kunna kompetensutvecklas inom sina respektive konst- och kulturområden. För detta krävs utvecklad samverkan mellan centrumbildningar, utbildningsinstitutioner och professionella utövare.

Därför vill Västra Götalandsregionen:

- Stärka förutsättningarna för skapande och konstnärlig frihet
- Bidra till kompetensutveckling och återväxt i kultursektorn
- Främja och utveckla platser för kultur och konstnärlig verksamhet

Prioritering: Stärka förutsättningarna för skapande och konstnärlig frihet

Bidragsgivare ska inte slå fast vad till exempel nyskapande, kvalitet eller originalitet är, utan stödja ett kreativt klimat som främjar kulturpolitiken utan att försöka definiera eller styra de kreativa processerna. På så sätt värnas konstnärlig frihet och principen om armlängds avstånd följs, både för institutioner och det fria kulturlivet. Genom att undvika onödiga kategoriseringar av kulturformer stimuleras nya och oväntade samarbeten mellan utövare som representerar vitt skilda uttryck, erfarenheter och kompetenser.

EN STARK KONSTNÄRLIG kärna är en förutsättning för utveckling av kulturella och kreativa branscher. En gemensam förståelse av den konstnärliga kärnans betydelse kan leda till att kulturområdet stärks. Frågor om upphovsrätt är centrala inom kulturella och kreativa branscher. Digitalisering och nya affärsmodeller har gjort frågan mer komplex.

Exempel på regionala insatser:

- Främja konstnärlig spets och utveckling.
- Säkerställa arbetsmetoder som värnar konstnärlig frihet och förhindrar politisk styrning av innehållet.
- Stärka det fria kulturlivet utifrån dialog med centrumbildningar och kulturutövarnas intresseorganisationer.
- Verka för att rekommenderade ersättningar och arvoden till konstnärer och kulturutövare följs av Västra Götalandsregionen och andra arrangörer.
- Bidra till att konstnärer och kulturutövare får tillgång till aktuell kunskap inom området upphovsrätt.
- Undersöka former för samverkan med näringslivet för att stärka den konstnärliga kärnan och de kreativa branscherna.

Prioritering: Bidra till kompetensutveckling och återväxt i kultursektorn

Vägen till en professionell karriär är inte alltid tydlig. Västra Götalandsregionen fortsätter därför att stärka dialogen med centrala utbildningsaktörer för att visa på vikten av att utbilda till och kompetensutveckla inom konstnärliga och kreativa yrken. Breddad rekrytering till konstnärliga och kreativa utbildningar är ett led i att uppnå ett jämlikt deltagande i kulturlivet. En aspekt är också den livslånga skaparglädjen som amatör eller deltagare inom det ideella kulturlivet – att vara delaktig och engagerad kan se ut på olika sätt.

DET RÅDER STOR brist på kompetenser i vissa delar av kultursektorerna – framför allt i form av tekniska funktioner och digitala kompetenser, men även i form av kvalificerade pedagoger inom kulturskolan och särskilda spetskompetenser inom hantverksyrken. Kompetensförsörjningen måste säkras i hela kedjan för att kulturverksamhet ska kunna bedrivas.

Exempel på regionala insatser:

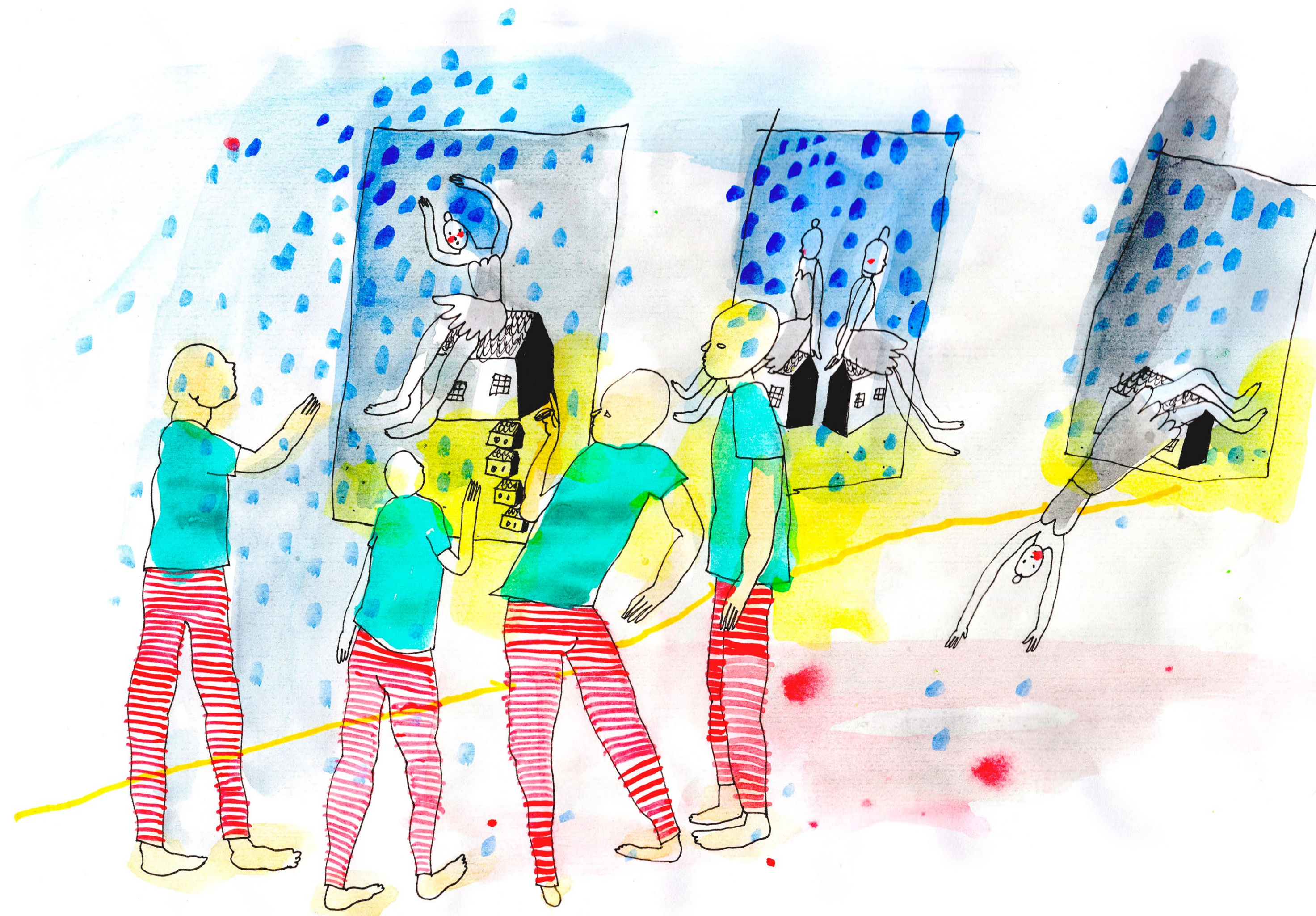
- Verka för utbildning inom branschspecifika bristyrken för att säkra kompetensförsörjningen i kultursektorn.
- Grundlägga förutsättningar för nya generationer av konstnärer och kulturutövare genom att tydligare knyta samman kedjan basutbildning, vidareutbildning och talangutveckling.
- Bidra till möten mellan professionella och amatörer för att främja återväxt och invånares lust till att vidareutvecklas i sitt skapande.
- Stärka samverkan mellan utbildningsanordnare, institutioner och professionellt yrkesverksamma.

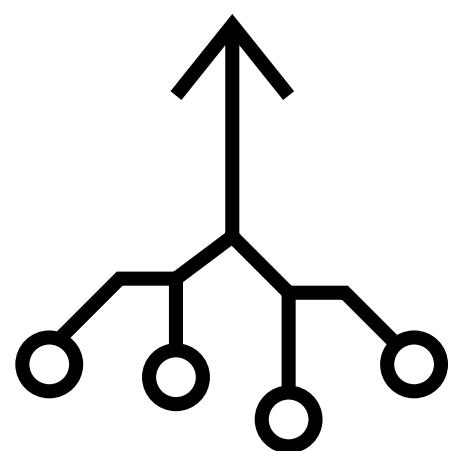
Prioritering: Främja och utveckla platser för kultur och konstnärlig verksamhet

Inom alla kulturyttringar – och i såväl landsbygder som i städer – behöver konstnärer och kulturutövare platser att verka på. Det finns ett behov av permanenta produktionsplatser i form av till exempel ateljéer, verkstäder, replokaler och studior. Flera kommuner ser potential i lokaler som står tomma och som skulle kunna användas till kulturverksamhet och kreativa näringar. Att utveckla samarbeten och resursdelning kan vara ett sätt att använda dessa lokaler för kulturverksamhet och samtidigt bidra till en transformation av platsen. Tillfälliga produktionsplatser, som residens, kan ha värde för både platsutveckling och konstnärlig utveckling.

Exempel på regionala insatser:

- Verka för att det finns kreativa miljöer och produktionsplatser som bidrar till nya samarbeten och innovation.
- Stimulera till bruk, återbruk och transformation av befintliga lokaler till kulturändamål i samverkan med kommuner och kommunalförbund.
- Stärka residensverksamhet och sprida till fler konstarter och kulturyttringar.

Samverkan och synergi

INOM KULTURLIVET FINNS en stor mängd aktörer som har olika resurser i form av till exempel finansiella medel, kunskap, kompetens, arbetsmetoder, lokaler, teknik och nätverk. Samarbete mellan aktörerna är därför nödvändigt för att kunna uppnå de kulturpolitiska målsättningar som handlar om att öka deltagandet i kulturlivet, att det finns ett kulturliv i hela Västra Götaland och att utveckla olika kulturområden. Samverkan behövs också för att möta de kommande årens ekonomiska utmaningar. Ideella, privata och offentliga aktörer bildar, med sina samlade resurser, en stark infrastruktur.

EN AV VÄSTRA Götalandsregionens uppgifter är att genom flernivåsamverkan med kommuner, kommunalförbund, stat, EU och verksamheter bidra till en stark infrastruktur inom kulturområdet. En väl utbyggd och

genomtänkt infrastruktur för kulturen bildar ett sammanhållande nät av kulturverksamheter. Västra Götalandsregionen intar här en roll som samordnande och samlade kraft inom en rad områden – både genom egen verksamhet och genom regionala uppdrag – då den regionala nivån är särskilt lämpad för en samverkande roll och tvärssektoriella lösningar. För mindre aktörer kan effekterna av samverkan bli avgörande: att bli en del av en helhet kan skapa gemenskap.

I VÄSTRA GÖTALAND har kultur varit en självklar del av den regionala utvecklingen sedan regionen bildades, som sedan dess har blivit alltmer integrerad. På regional nivå behöver kulturpolitiken aktivt interagera med andra politikområden för att förtydliga kulturens värde och kapacitet i samhällsutvecklingen.

Därför vill Västra Götalandsregionen:

- Främja samverkan och gemensam resursanvändning
- Stärka samverkan över politikområden
- Utveckla former för flernivåsamverkan

” Kulturpolitiken behöver aktivt interagera med andra politikområden för att fastslå kulturens självklara värde och kapacitet i samhällsutvecklingen. ”

Prioritering: Främja samverkan och gemensam resursanvändning

Genom att utveckla samverkan mellan aktörer skapas möjlighet att uppnå en förbättrad resursanvändning. Västra Götalandsregionen kan inspirera till och understödja en sådan samverkan mellan aktörer i kulturlivets infrastruktur. Infrastrukturen kan stärkas genom till exempel stöd, kunskapsförmedling och nätverkande. Syftet med sådan samverkan är att skapa en mer effektiv användning av resurser som leder till utveckling för kulturlivet, kulturutövarna och deltagarna eller besökarna. Samarbete kan utvecklas över geografiska och administrativa gränser mellan regionen, kommuner, kulturinstitutioner, det fria kulturlivet, näringslivet, det ideella kulturlivet och deltagare.

Exempel på regionala insatser:

- Uppmuntra och stödja projekt och initiativ för gemensam resursanvändning och delning inom kulturområdet.
- Främja, koordinera och stimulera till samverkan inom och mellan kulturområden med svag infrastruktur.
- Verka för att kultursektorns egen miljöpåverkan minskar.

Prioritering: Stärka samverkan över politikområden

För att nå de högt ställda målen om deltagande och hållbarhet i kulturlivet måste kulturpolitiken samverka med andra politikområden på både statlig, regional och kommunal nivå. Kulturpolitiken bidrar också till att nå målen för den regionala utvecklingen. Kulturpolitiken behöver aktivt interagera med andra politikområden för att fastslå kulturens självklara värde och kapacitet i samhällsutvecklingen. Genom att samverka med andra samhällsområden kan kulturpolitiken bli ännu starkare, och synergier kan leda till en starkare genomförandekraft.

Exempel på regionala insatser:

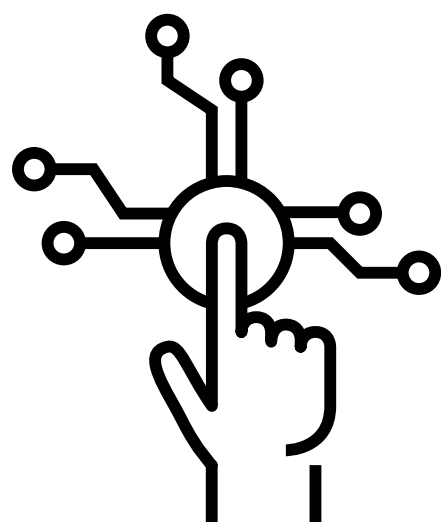
- Stärka samverkan mellan politikområdena kultur, det civila samhället, hälso- och sjukvård och folkhälsa i syfte att utveckla hälsofrämjandearbetet.
- Stärka samverkan mellan kultur och övrig regional utveckling med utgångspunkt i den regionala utvecklingsstrategin.
- Samordna och stödja insatser inom platsutveckling och gestaltad livsmiljö som bidrar till tvärsektoriell samverkan på regional och kommunal nivå.

Prioritering: Utveckla former för flernivåsamverkan

Flernivåsamverkan bygger på delaktighet och kan innehålla konsultationer, inkluderande beslutsprocesser och invånardialog. Nivåerna interagerar och samlas kring gemensamma intressen. Eftersom det regionala utvecklingsuppdraget är dynamiskt, och regelbundet inkluderar nya frågor och perspektiv, behöver det finnas en väl fungerande samverkan mellan administrativa nivåer. För att nivåerna ska fungera ihop behöver aktörer på de olika nivåerna identifiera gemensamma mål och säkerställa att samtliga parter förstår sina respektive roller. Statliga myndigheter behöver ha kunskap om och förståelse för det regionala utvecklingsarbetet. Vidare bör den regionala nivån veta hur den nationella nivån verkar. Likaså behöver regionerna kunskap om den kommunala nivåns ambitioner för att komplettera och förstärka det arbetet.

Exempel på regionala insatser:

- Utveckla dialogen med Västra Götalands kommuner.
- Samverka kring gemensamma strategiska satsningar med kommunalförbunden.
- Stärka och utveckla strukturer för kunskapsuppbyggnad och samverkan kring gemensamma frågor med andra regioner.
- Utveckla en starkare samverkan med statliga myndigheter.

Digitalisering

SVERIGES DIGITALISERINGSPOLITIK HAR som övergripande mål att Sverige ska bli bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter.²⁴ Syftet med digitaliseringen av offentlig sektor är att kunna erbjuda enklare, öppnare och effektivare service, skapa goda förutsättningar för digital infrastruktur och främja digital kompetens.

KULTURLIVETS DIGITALISERING ÄR ett verktyg för utveckling, tillgänglighet och delaktighet för såväl ideell som professionell kulturverksamhet, där digitalisering som ett medel – inte ett självändamål – står i centrum. Digitalisering kan vara ett medel för att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta i kulturlivet i högre grad. Att bara göra analogt material digitalt (digitisering) räcker sällan, utan det krävs att man

tänker på det digitala formatet som någonting annat, med en egen potential att förändra, utveckla och förbättra upplevelser (digitalisering).

DEN SNABBA TEKNISKA utvecklingen gör det svårt att förutspå utvecklingen under strategiperioden, till exempel gällande vilka tekniska lösningar, plattformar och kanaler som är relevanta och vad utvecklingen av artificiell intelligens kommer att innebära.

UNDER PANDEMIN ÖKADE den digitala kompetensen i hela samhället snabbt när stora delar av både arbete och fritid genomfördes på distans via digitala kanaler. Detta medförde beteendeförändringar som är svåra att förutse på lång sikt. Invånarens förväntningar på digitala tjänster – både kommersiella och offentliga –

har ökat. Detta kräver att resurserna nu ska räcka till både tjänster och service som erbjuds digitalt, och fysiskt eller analogt samtidigt.

FÖRÄNDRINGAR KOPPLADE TILL digitalisering och upphovsrätt utmanar förutsättningarna för de professionellt verksamma. När de digitala tjänsterna för kulturutbud blir mer avancerade riskerar konstnärers ekonomiska villkor att försämrans. Konstnärsnämnden konstaterar följande i en rapport:

*”Pengaströmmar tillfaller distributörer och kommersiella finansörer och tycks i minskande omfattning gå till de som skapar kulturen. Detta innebär stora utmaningar inför framtiden, både vad gäller långsiktiga hållbara villkor för konstnärligt skapande och ett rikt kulturliv med en mångfald av uttryck och yttringar”.*²⁵

Därför vill Västra Götalandsregionen:

- Skapa förutsättningar för att höja den digitala kompetensen
- Främja utveckling av digitala kulturerfarenheter

IDAG SKER MYCKET av utvecklingen inom digitalisering i kultursektorn genom projekt hos enskilda verksamheter. Det finns ett behov av ett samlat grepp kring utvecklingen för att hitta gemensamma lösningar på systemnivå.

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN ARBETAR strategiskt för att stärka kultursektorn genom digitalisering. Den stärkta digitala infrastrukturen skapar potential för utveckling, tillgänglighet och digital delaktighet i det civila samhället. Det finns en nära koppling mellan utvecklingsområdet digitalisering och arbetet som sker inom ramen för kraftsamlingen digitalisering inom den regionala utvecklingsstrategin.

24. Regeringen. Digitaliseringspolitik. <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/digitaliseringspolitik/>. Hämtat 24 februari, 2023.

25. Konstnärsnämnden (2021), Digitaliseringens konsekvenser för konstnärers villkor s. 26.

Prioritering: Skapa förutsättningar för att höja den digitala kompetensen

Digitalisering innebär möjligheter för kulturverksamheter att utvecklas och nå fler genom att öka tillgängligheten till konst och kultur och vidga möjligheterna att ta del av utbud långt bort utan resor. Men det finns samtidigt ett digitalt utanförskap som behöver bemötas där till exempel bibliotek och folkbildningens aktörer har en viktig roll. Statistiken visar att digital distribution inte verkar nå nya målgrupper i någon högre grad. Däremot kan digital distribution öka möjligheten att nå ut med sitt eget skapande oavsett geografi.

KULTURVERKSAMHETERNA BEHÖVER STÄNDIGT utveckla sin digitala kompetens för att kunna förverkliga potentialen i digitaliseringen. Ett exempel är att kompetensen kring digital marknadsföring behöver stärkas hos framför allt mindre ideella arrangörer och i kommunerna för att kommunikation om kulturprogram ska kunna utvecklas.

Exempel på regionala insatser:

- Stimulera användandet av befintliga digitaliserade lokaler.
- Öka användandet av de befintliga regionala plattformar som finns för marknadsföring av kulturutbud.
- Samverka med kommuner kring bibliotek och DigidelCenters²⁶ roll för att minska det digitala utanförskapet.

Prioritering: Främja utveckling av digitala kulturupplevelser

I Västra Götaland finns starka aktörer som ligger i fronten av den digitala utvecklingen. Flera kulturinstitutioner har utvecklat utbud och produkter där det fysiska och digitala samverkar, vilket kan förstärka upplevelsen. Innovationsaspekter av konst och kultur rör sig ofta inom digitala berättartekniker. Det tvärkonstnärliga får också en ny roll inom digitalt berättande, där inte minst visuella konstnärer får nya uttryck. Västra Götaland har potential att skapa en stark utveckling inom digitala kulturupplevelser med tanke på de resurser som finns i form av näringsliv, testytor och utbildningar.

I STÄNDIGT SNABB förändringstakt finns många frågor utan svar, till exempel kring hur digital konst kan bevaras och visas över tid. Med tiden riskerar verken att bli obrukbara, långsamma och svåra att uppdatera.

Exempel på regionala insatser:

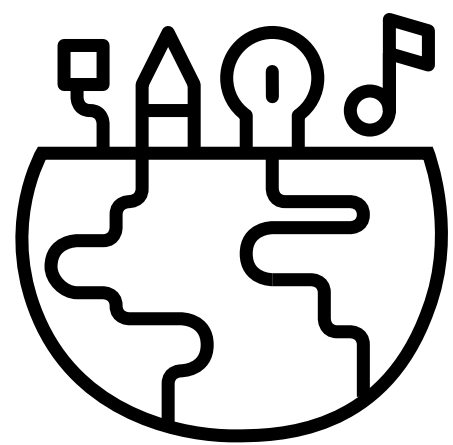
- Stimulera utveckling av digitala konst- och kulturupplevelser i samverkan med science center och science parks.
- Stärka och samordna arbetet med digitalt berättande och annan digitisering inom arkiv- och museisektorn.

26. På ett DigidelCenter får kommunens invånare stöd för att kunna ta del av digitaliseringens möjligheter. Där finns låneteknik och tillgång till personal som kan stötta och handleda i användandet.

” Förändringar kopplade till digitalisering och upphovsrätt utmanar förutsättningarna för de professionellt verksamma. ”

Internationalisering

DAGENS VÄSTRA GÖTALAND är resultatet av tidigare generationers kontakter och utbyte med omvärlden. Samhället stärks och utvecklas genom invånares och besökarens internationella kontakter, bakgrund och språk. När personer med olika bakgrund och erfarenheter blir delaktiga i kulturlivet så utvecklas och berikas kulturen genom interkulturalitet.

KULTURPOLITIKEN KAN GENOM internationella utbyten vidga och fördjupa kulturutbytet, motverka främlingsfientlighet samt skapa samtal och förståelse över kulturella gränser. Det handlar om att sammanföra individer och grupper med olika etniska och språkliga tillhörigheter. Det gäller enskilda personers verksamhet, men också organisationers kunskapsutbyte och

fortbildningsinsatser i samverkan med internationella parter. Vi berikas av att Västra Götaland finns i världen – och av att världen finns i Västra Götaland.

GLOBALISERINGEN BÅDE KRÄVER och möjliggör ökat internationellt samarbete, där digitaliseringen minskar hindren och utbyte kan ske även utan resor och fysiska möten. Allt fler frågor som berör kulturen är beroende av vad som händer globalt eller inom EU, vilket kräver att vi deltar aktivt i internationella nätverk.

EN REGION I ett litet land som Sverige förutsätter internationellt samarbete, då marknaden är för liten för flera av kulturutövarna. Konstutbildningarna och utbildningssätenas internationella utbyten kan kors-

befrukta kultursektorn i Västra Götaland. Internationellt samarbete kan – förutom ökad kunskap och stärkta nätverk – även bidra med ekonomiska resurser till kulturaktörer i Västra Götaland. Kunskapen om dessa möjligheter behöver nå ut till aktörerna, och Västra Götalandsregionen behöver främja att fler samarbeten och projekt initieras inom strategiska utvecklingsområden.

DE FYRA REGIONALA kulturbolagen GöteborgsOperan, Göteborgs Symfoniker, Film i Väst och Regionteater Väst står för stark internationell lyskraft. Dessa verksamheter skapar arbetstillfällen, knyter kontakter, samproducerar internationellt och bidrar till kännedom om att Västra Götaland är en innovativ kulturregion.

ÄVEN ANDRA AKTÖRER bidrar till internationell lyskraft inom kulturområdet och besöksnäringen. Det fria och det ideella kulturlivet kan vara lika viktigt för den regionala profileringen som kulturinstitutioner. I Västra Götalandsregionens påverkansarbete kan kulturen visa regionens styrkeområden och dessutom väcka nyfikenhet och skapa mervärde för de strategiska frågor som regionen driver.

EFTERSOM KULTURELLA OCH kreativa branscher och besöksnäring är en del av Västra Götalandsregionens strategi för smart specialisering²⁷ (förkortat S3) finns det särskilt goda förutsättningar för europeisk samverkan och finansiering inom dessa områden.

Därför vill Västra Götalandsregionen:

- Stärka kulturutövares möjlighet till interkulturellt och internationellt samarbete
- Fördjupa internationella samarbeten med nätverk och organisationer

27. Smart specialisering är ett europeiskt begrepp som utgör en viktig komponent i EU:s tioårsstrategi för tillväxt och sysselsättning. Västra Götalandsregionens strategi för smart specialisering anger särskilt kunskapsintensiva områden i Västra Götaland med omställningspotential.

Prioritering: Stärka kulturutövares möjlighet till interkulturellt och internationellt samarbete

Internationella utbyten bidrar till ökad kunskap, nya idéer och nya arenor. Det finns en outnyttjad resurs i att stärka sambandet mellan internationella utbyten och en ökad interkulturell dialog i Västra Götaland. Detta har potential att bidra till ett vidgat deltagande.

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN KAN understödja en ökad extern finansiering av kultur genom att främja stödfunktioner för EU-ansökningar. Dessa stödfunktioner kan dels lotsa i ansökningssystem, dels främja goda samarbeten och relationer såväl regionalt som internationellt. Regionala stipendier och residensprogram kan bidra både till fler utbyten och möjligheter att verka internationellt.

Exempel på regionala insatser:

- Skapa förutsättningar för regionalt finansierade verksamheter att skapa konstnärligt och kulturellt innehåll av internationell klass.
- Underlätta konstnärers och kulturutövares möjligheter till internationella utbyten.
- Bidra till att stärka organisationer i Västra Götalands internationella kontakter.
- Underlätta möjligheten att söka och erhålla projektmedel från EU:s fonder och program.

Prioritering: Fördjupa internationella samarbeten med nätverk och organisationer

Västra Götalandsregionen är en aktiv part för ett öppet och nyskapande kulturliv i internationella nätverk och organisationer, framför allt på europeisk nivå. Detta arbete bör stärka Västra Götalands kommuner, kulturorganisationer, konstnärer och kulturutövare för att skapa mervärde för invånarna. I samverkan med kommunalförbunden och andra organisationer kan utvecklingen inom strategiska utvecklingsområden drivas framåt tillsammans med internationella parter.

Exempel på regionala insatser:

- Underlätta för kulturaktörer att ingå i europeiska nätverk.
- Stärka internationella utbyten och utveckling av kulturella och kreativa branscher och besöksnäring (se avsnittet Kulturens samspel med andra sektorer).
- Delta i europeisk samverkan kring kulturens och kulturarvets roll i hållbar och cirkulär omställning.
- Initiera interregional samverkan kring kulturens EU-frågor.

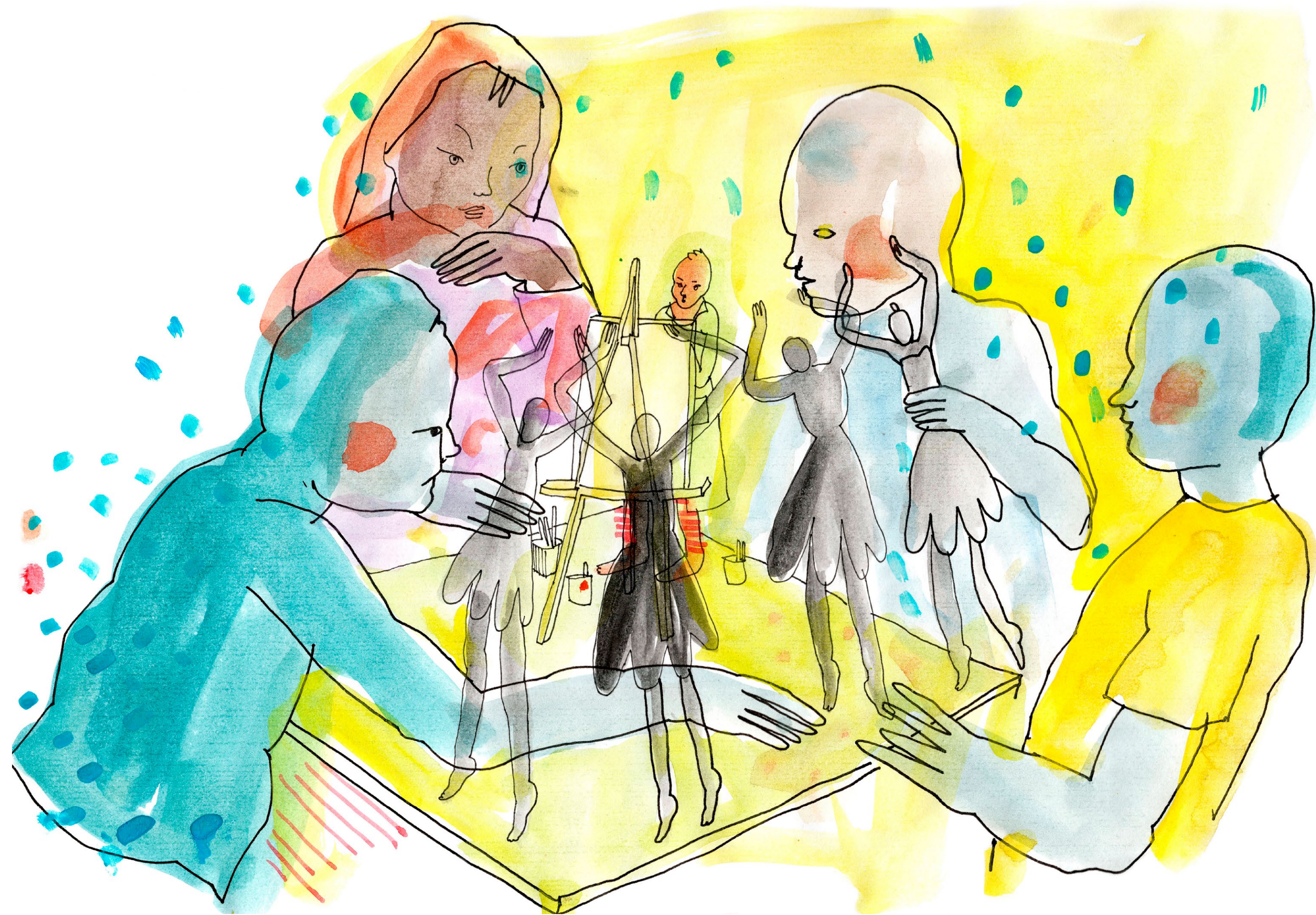

Verksamhetsområden inom kultursamverkansmodellen

Verksamhetsområden inom kultur-samverkansmodellen

Detta avsnitt beskriver verksamhetsområden inom kulturen i Västra Götaland, med utgångspunkt i de kulturområden som ingår i kultur-samverkansmodellen.

BEHOVEN OCH UTMANINGARNA som beskrivs i texterna har framkommit genom dialoger med företrädare för institutioner och det fria kulturlivet i Västra Götaland. Många behov och utmaningar spänner horisontellt genom hela eller delar av kulturområdet. Därför finns de kulturpolitiska prioriteringarna som möter verksamhetsområdenas behov och utmaningar i avsnittet Kulturstrategins mål och prioriteringar.

Scenkonst

Musik, teater, dans, cirkus och allt däremellan inkluderas i scenkonstbegreppet. Dessa konstarter kräver varierande lokaler och kompetenser för att skapa helhetsupplevelser som syns, låter och känns. De tre regionala bolagen GöteborgsOperan, Göteborgs Symfoniker och Regionteater Väst skapar uppsättningar av hög klass inom opera, musikal, dans, teater, konsertserier och andra scenkonst- eller tvärkonstnärliga uttryck, både i sina hus och på turné. Institutioner, det fria professionella scenkonstlivet och det civila samhällets organisationer spelar alla en viktig roll i infrastrukturen, både för utveckling av scenkonsten och för att tillgängliggöra scenkonsten för fler.

ÖVER EN TIOÅRSPERIOD visar statistiken att allt färre besöker teater, medan publiken till popkonserter ökar och besök till klassisk musik, opera, musikal och dans har legat på samma nivåer.²⁸ Publikarbetet behöver stärkas, utvecklas och prioriteras för att publiken ska fortsätta hitta till scenkonsten. Drygt hälften av scenkonstföreställningarna äger rum i Göteborg. Det sker förhållandevis få scenkonstföreställningar utanför orter som har större scener, såsom Borås, Skövde, Trollhättan, Uddevalla och Vara.

INOM SCENKONSTEN ÄR de ökande tekniska kompetensbehoven tydliga. Personer som arbetar med grundfunktioner såsom ljud, ljus och logistik inom scenkonst och film behöver lära sig att arbeta i en digital miljö i allt högre utsträckning. Dessutom upplever yrkes-

utövare kompetensbrist inom juridiska frågor om upphovsrätt. Komplexiteten kring upphovsrätt har ökat dramatiskt i takt med att digitaliseringen gjort det möjligt att distribuera produktioner på helt nya sätt.

MÅNGA BEHOV OCH utmaningar återkommer inom alla scenkonstens verksamhetsområden. Särskilt centrala är de funktioner som krävs för att skapa innehåll: konstnärerna, platsen, publiken, tekniken, arrangören och producenten. Flera av slutsatserna och förslagen i den teaterutredning som genomfördes på kultur- och scenkonstnämndens uppdrag under 2022 gäller hela scenkonstområdet. För att scenkonsten ska ha möjlighet att nå ut i Västra Götaland behövs ökade insatser för att förbättra samverkan mellan arrangörer, producenter och offentlig sektor.

TEATERUTREDNINGEN KONSTATERAR VIDARE att arrangörerna behöver stärkas genom arrangörstöd för vuxna och att förutsättningarna att turnera i Västra Götaland behöver förbättras. Fortsatta satsningar på en fungerande infrastruktur behövs så att scener och andra platser kan fyllas med konstnärligt innehåll. I syfte att hitta gemensamma lösningar och samarbeten kan Västra Götalandsregionen verka för en samordnande funktion för scenkonst med vuxen målgrupp. Funktionens uppgift skulle vara att samordna och utveckla infrastrukturen, samt bygga ett gemensamt nätverk där institutioner, fria professionella grupper och arrangörer ingår.

SEDAN TIDIGARE FINNS ett regionalt arrangörstöd för barn och unga, som tillsammans med andra subventioner bidrar till att alla barn ska kunna ta del av konst- och kulturupplevelser under skoltid. Det innebär också att kulturpolitik och skolpolitik har ett särskilt samband när det gäller barns och ungas deltagande i kulturlivet, vilket kräver samverkan på alla nivåer för att utvecklas i en positiv riktning.

Teater

Inom teaterområdet finns både institutionsteatrar och fria professionella teatrar med lång erfarenhet och tyngd inom branschen både nationellt och internationellt. Teatrarna är även arbetsplatser som samlar kärn- och spetskompetens inom flera konstnärsyrken, till exempel scenografer, regissörer, ljus- och ljuddesigners, maskörer och dramatiker.

UTIFRÅN TEATERUTREDNINGEN HAR Västra Götalandsregionen fört uppföljande dialog med verksamma parter: kommuner, arrangörer, producenter, fria utövare, institutioner och främjare. Det finns ett välutvecklat nät av aktörer som verkar för ett levande teaterliv i Västra Götaland, såsom de fria professionella teatrarna och institutionerna, som bidrar med professionellt innehåll, liksom lokala teater- och revyföreningar för ideella utövare. Kommunala kultursamordnare, riksteaterföreningar, lokalhållare och andra arrangörer arbetar för att hålla scener och andra rum levande för publiken.

FÖRUTSÄTTNINGARNA FÖR ATT arrangera och producera scenkonst ser olika ut i Västra Götaland. Utredningen visar att det i glest befolkade kommuner finns svaga ekonomiska förutsättningar, stora upptagningsområden och lågt publikunderlag. Generellt finns det en svårighet att nå ut till nya målgrupper, inte minst vuxen publik till teater.

²⁸ SOM-institutet (2022), Scenkonst i Västsverige 2022, s. 10.

Dans

Västra Götaland har starka institutioner, bland annat med ett av Europas främsta danskompanier på GöteborgsOperan och ett producerande danskompani för barn och unga hos Regionteater Väst. Danskonsten har dock en svagare ställning än musik- och teaterområdena – ett mönster som även gör sig gällande nationellt.

UTANFÖR DE STÖRRE städerna saknas det en sammanhängande och hållbar infrastruktur av scener, arrangörer och turnésamordning. För att möta detta behov har det sedan flera år pågått regionala satsningar för att stärka infrastrukturen och kunskapen att arrangera dans utanför Göteborg, som behöver fortsätta. Även platser för residens har utvecklats, vilket stärker infrastrukturen.

FÖR DE FRIA utövarna råder fortsatt brist på varaktiga produktionsplatser. För att lösa detta problem har projekteringen av en regional produktionsmiljö för dans i Mölndal påbörjats, och arbetet fortsätter under denna strategiperiod. Behovet av en produktionsmiljö för det fria professionella dansfältet har konstaterats sedan länge. Det finns potential att skapa ett resurscentrum för dansproduktion, där pågående danssatsningar kan utvecklas. Ett sådant resurscentrum skulle genom samverkan med andra dansplattformar i Västra Götaland kunna öka både mobilitet och visningsmöjligheter. Etableringen av en produktionsmiljö är ett bra sätt att arbeta med hållbarhet för konstnärer att bo, leva och verka långsiktigt i Västra Götaland.

Samtida cirkus

Cirkus rymmer många uttryck inom sin konstform – här samsas exempelvis akrobatik, mim, jonglering och eldkonst. Detta skapar en fysisk och visuell scenisk gestaltning, som ofta har höga krav på utrymme och säkerhetsmässiga förutsättningar för att repetera och framträda. Lokalbehoven är stora och utmanande, både sett till storlek, säkerhet, teknik och förvaring av utrustning.

UTÖVARNA HAR EN tradition av självorganisering, och har förhållandevis nyligen involverats i kulturpolitiken i takt med att konstformen har utvecklats. Infrastrukturen är ännu svag, men samordnande funktioner har börjat falla på plats för att fånga upp fältets behov och höja arrangörernas kunskap, mod och vilja. Ytterligare möjligheter till samordning och nätverk för de professionella utövarna behövs, liksom fortsatt utveckling av infrastrukturen generellt.

FÖRUTOM KONSTNÄRLIG UTVECKLING har cirkusen en stark pedagogisk bas. Därför har många insatser gjorts i samband med att kommunernas kulturskolor breddat sitt utbud och cirkus ofta står högt på önskelistan. Det innebär både att kulturskolor kan nå nya målgrupper och att det skapas en större efterfrågan på pedagoger inom cirkusområdet. Denna utveckling belyser dock ett strukturellt problem, där utbildningsmöjligheterna brister i mellanleden mellan nybörjarnivå och professionell yrkesnivå.

Musik

Musiklivet som fält präglas särskilt av sin genrebredd, vilket ställer olika krav på utbildning, scener och konstellationer för yrkesverksamma. Det fria musiklivets aktörer står för många av de arrangemang som når invånarna i Västra Götaland – de professionella aktörerna har en betydande roll när det gäller tillgången till ett utbud präglat av mångfald, bredd och spets både i och utanför storstäderna.

ATT SPELA MUSIK eller sjunga i kör sker på en mängd av platser, såsom kommunernas kulturskolor, i studieförbundens replokaler, i band, hemma, i kyrkokören eller på andra samlingsplatser. Det egna musikskapandet för barn och unga sker ofta digitalt då tekniken blivit tillgänglig för fler. Ungas engagemang i populärmusikens olika genrer, både när det gäller konsumering och eget skapande, till exempel genom musikproduktion, är stort. Dessa kulturformer är viktiga för unga och kan bidra till en stark återväxt i musiklivet bland annat kopplat till talangutveckling.

KONSERTPUBLIKEN BESÖKER ALLT ifrån Västra Götalandsregionens egna scener hos Göteborgs Symfoniker eller GöteborgsOperan till mindre institutioner och egenorganiserade scener. Festivaler och konserter är en viktig del av musiklivet som också kräver platser, scener och arrangörer.

MÅNGA GENRER OCH utövare innebär att många delar krävs för att hålla musiken igång, bland annat arrangörer, publik och offentliga aktörer. Liksom som för scenkonstområdet i stort behöver samverkan mellan arrangörer, producenter och offentlig sektor utvecklas. Arrangörerna behöver stärkas och musiklivets förutsättningar att turnera i Västra Götaland behöver förbättras. Många självorganiserade arrangörsföreningar och arrangörsnätverk saknar tydlig koppling till det offentliga stödsystemet. Utöver detta skapar den digitala utveckling som pandemin medfört nya, komplexa frågor om upphovsrätt, vilka behöver lösas gemensamt.

FÖR ÅTERVÄXT AV musiker och publik behöver Sveriges starka tradition av kultur- och musikskolor förvaltas och utvecklas tillsammans. Traditionen att lära sig spela instrument kräver ett gränssnitt mellan utbildningspolitiken och kulturpolitiken. Både musikgenrer och kulturskolans övriga utbud breddas i snabb takt, vilket skapar nya – delvis svårare – förutsättningar, med en dalande popularitet för vissa instrument. Mindre kommuner eller enskilda aktörer kan inte lösa frågan själva, utan det behövs samverkan mellan kommuner, kommunalförbunden och region för att återväxten och kompetensbehovet ska säkras. Det är en angelägen utmaning att arbeta både för ett brett, eget utövande genom hela livet och för att stötta talanger mot professionalisering och konstnärlig etablering.

Museer och kulturarv

Kulturarv är ett stort kulturområde med många olika typer av verksamheter och aktörer som tillsammans bildar en regional infrastruktur som bidrar till förståelsen av hur dagens Västra Götaland växt fram. Kulturarv kan kortfattat definieras som de kulturuttryck som förts vidare från tidigare generationer. Naturarv i sin tur syftar på naturmiljöer påverkade av, eller av särskilt stort värde för, människan. Båda utökas och omtolkas ständigt av sin samtid.

I **VÄSTRA GÖTALAND** finns tre UNESCO-certifierade platser med koppling till natur- och kulturarv: Världsarvet i Tanum, Biosfärsområdet på Kinnekulle och Platåbergens geopark i Skaraborg. De sätter platserna i en internationell kontext och bidrar till internationella kontakter, forskning och utbyten.

DET CIVILA SAMHÄLLET har en stor roll inom kulturarvsområdet. Hembygdsgårdar och arbetslivsmuseer är uppskattade mötesplatser, och samlar även många med relation till platsen. Intresset för hembygd och lokalhistoria ökar. Även bland utländska besökare finns ett växande intresse för det unika och traditionella. Detta återspeglas även i digitala kanaler, där intresset växer för både lokalhistoria, hantverk och opinionsbildning kring bevarandefrågor.

VÄSTRA GÖTALANDS DRYGT 400 hembygdsföreningar är organiserade i fyra hembygdsförbund som har tät inbördes samverkan. De maritima föreningarna och arbetslivsmuseerna har motsvarande paraplyorganisationer som samverkar tätt med hembygdsrörelsen.

Den ideellt drivna kulturarvssektorn samverkar med de regionala verksamheterna i flera olika sammanhang och har en gemensam samverkansplattform för att lyfta fram Västra Götalands historia och stärka kulturarvsturismen – inte minst med familjer och skolor för att nå yngre och bredare målgrupper. Det finns fortsatt behov av insatser som stärker samarbetet mellan föreningar och offentliga aktörer på kommunal och regional nivå.

KRIGET I UKRAINA visar att kulturarvet hotas i konflikter. Under strategiperioden krävs en mer generell krismedvetenhet och ökad samverkan mellan regioner, kommuner, länsstyrelser och myndigheter angående kulturmiljöarbete och en stärkt samverkan inom kulturarvs- och museisektorn.

Museiverksamhet

Museiområdet har fått en starkare roll inom kulturpolitiken sedan museilagen trädde i kraft 2017, och museernas roll diskuteras både inom och utanför sektorn. Museernas globala branschorganisation – International Council of Museums (ICOM) – har beslutat om en ny museidefinition som sätter museernas roll och uppdrag i närmare relation till sin samtid.

” Ett museum är en permanent institution utan vinstintresse som bidrar till samhället, som forskar, samlar in, bevarar, uttolkar och ställer ut materiellt och immateriellt kulturarv.

Museer är öppna för allmänheten, tillgängliga och inkluderande och främjar mångfald och hållbarhet.

De verkar och kommunicerar etiskt, professionellt och med bred delaktighet, samt erbjuder allsidiga upplevelser för utbildning, nöje, reflektion och delning av kunskap. ”

VÄSTRA GÖTALAND HAR ett varierat museilandskap. Det finns både museer för samtida konst, design samt natur- och kulturarv, med olika huvudmannaskap. Västra Götalandsregionen driver ett antal museer, men har – liksom de övriga regionala museerna – även en främjande roll inom kulturarvssektorn. Utöver detta finns ett flertal kommunalt drivna museer, varav några är stora institutioner med omfattande verksamhet.

VID SIDAN AV de natur- och kulturhistoriska museerna finns ett antal museer för samtida konst som kan dela lägesbild och utmaningar med övriga museer, men som också är en del av infrastrukturen inom bild- och formområdet. Museerna har, liksom andra kulturverksamheter, allt högre kostnader för lokaler och personal, vilket urholkar resurserna för verksamhet och utveckling. Samlingarna kräver stora resurser och specifik kompetens, vilket kan vara en utmaning att hantera för varje enskilt museum.

MUSEERNA I VÄSTRA Götaland tappade nästan hälften av sina besökare under pandemin, och efter det har återhämtningen på vissa platser gått långsamt. Samtidigt ökade de digitala besöken kraftigt under samma period. Det finns ett fortsatt behov av att göra Västra Götalands museer än mer angelägna för besökarna, både som besöksmål och som arena för möten och

samtal – särskilt för grupper som i dagsläget inte besöker museer. Museerna behöver även utveckla sin uppsökande verksamhet och ta vara på digitaliseringsens möjligheter.

MOT BAKGRUND AV detta finns ett behov av ökad samverkan och ökat samutnyttjande av kompetens och resurser. Samverkan – främst mellan de kulturhistoriska museerna – sker idag inom ramen för Museinätverk Väst. Det har dock identifierats ett gemensamt behov av regional samordning och stöd inom områdena digitalisering, digitisering och samlingsförvaltning.

MUSEERNA BIDRAR OCKSÅ med kunskap till samhället genom att tillföra ett tidsperspektiv i samhällsdebatten och genom ett utvecklat samarbete med universitet och högskolor.

DET FINNS ÄVEN behov av att utveckla samverkan utanför kulturektorn. Museerna är attraktiva besöksmål, så genom stärkt samverkan och ökat samspel med övriga aktörer inom besöksnäringen finns goda förutsättningar att ytterligare stärka såväl museernas kommunikation som deras utbud.

Kulturmiljövård

Kulturmiljövården har en särskild ställning eftersom verksamheten styrs av kulturmiljölagen. Intresset för kulturmiljöfrågor har ökat i samhället och kulturmiljövården rör sig i gränslandet mellan bevarande och utveckling och har starka kopplingar till gestaltad livsmiljö, hållbart byggande, besöksnäring och fysisk planering. Detta ställer krav på en grundläggande tillgång till kulturmiljökompetens, utvecklade arbetsätt och samverkan med andra samhällssektorer.

KULTURMILJÖKOMPETENS FINNS I Västra Götalandsregionens egen förvaltning, på de regionala museerna samt i kommunerna. Länsstyrelsen beslutar om tillstånd att förändra skyddade kulturmiljöer och om bidrag för att vårda dem, samt har ansvar att bevaka kulturmiljöperspektiv i samhällsplaneringen. Riksantikvarieämbetet samordnar kulturmiljöarbetet på nationell nivå och verkar för samordning med andra myndigheter. Det finns också privata företag inom kulturmiljöområdet. Den stora mängden aktörer skapar behov av samordning. ”Regional kulturmiljögrupp Västra Götaland” är en samverkansplattform mellan de offentliga aktörerna inom området. Gruppen anordnar fortbildningar, konferenser och samordnar nätverk. Gruppen har tagit fram en gemensam målbild – Kulturmiljö 2030 – som pekar ut de viktigaste

gemensamma utvecklingsområdena. Den internationella utvecklingen inom kulturarvsområdet ger möjlighet att både bidra och ta del av ett gemensamt utvecklingsarbete för kulturmiljövården internationellt.

ARBETET MED DELAKTIGHET i kulturarvet behöver utvecklas så att kulturmiljöer blir tillgängliga för alla, både fysiskt och digitalt, så att fler kan vara involverade. Kulturmiljöperspektivet behöver stärkas både i samhällsplaneringen och i det regionala utvecklingsarbetet för att kunna bidra till en hållbar utveckling, och dessa frågor behöver integreras i planeringen genom tvärsektorieell samverkan.

VIDARE BEHÖVER KULTURMILJÖVÅRDEN hitta mer plats-specifika arbetsätt, dels för att möta ett hårt exploateringstryck i storstadsområdena, dels för att lösa utmaningen med begränsade resurser i mer gleasa områden. Ett förändrat klimat innebär hot mot kulturarvet och behov av insatser för att skydda det, och här kan varsamma energibesparingsåtgärder och ökat återbruk samtidigt bidra till att mildra klimatförändringen. Det krävs därför samverkan med besöksnäringen för att på ett hållbart sätt ta tillvara kulturmiljöernas potential som hållbara destinationer.

Bibliotek och läsfrämjande

Enligt bibliotekslagen ska biblioteken verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning samt främja litteraturens ställning och intresset för bildning och kulturell verksamhet. Bibliotekslagen fastställer att det ska finnas folkbibliotek i alla kommuner och att dessa ska vara tillgängliga för alla. Vissa målgrupper är särskilt prioriterade, såsom personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteter och personer med annat modersmål än svenska. För folkbiblioteken är även barn och unga en prioriterad målgrupp.

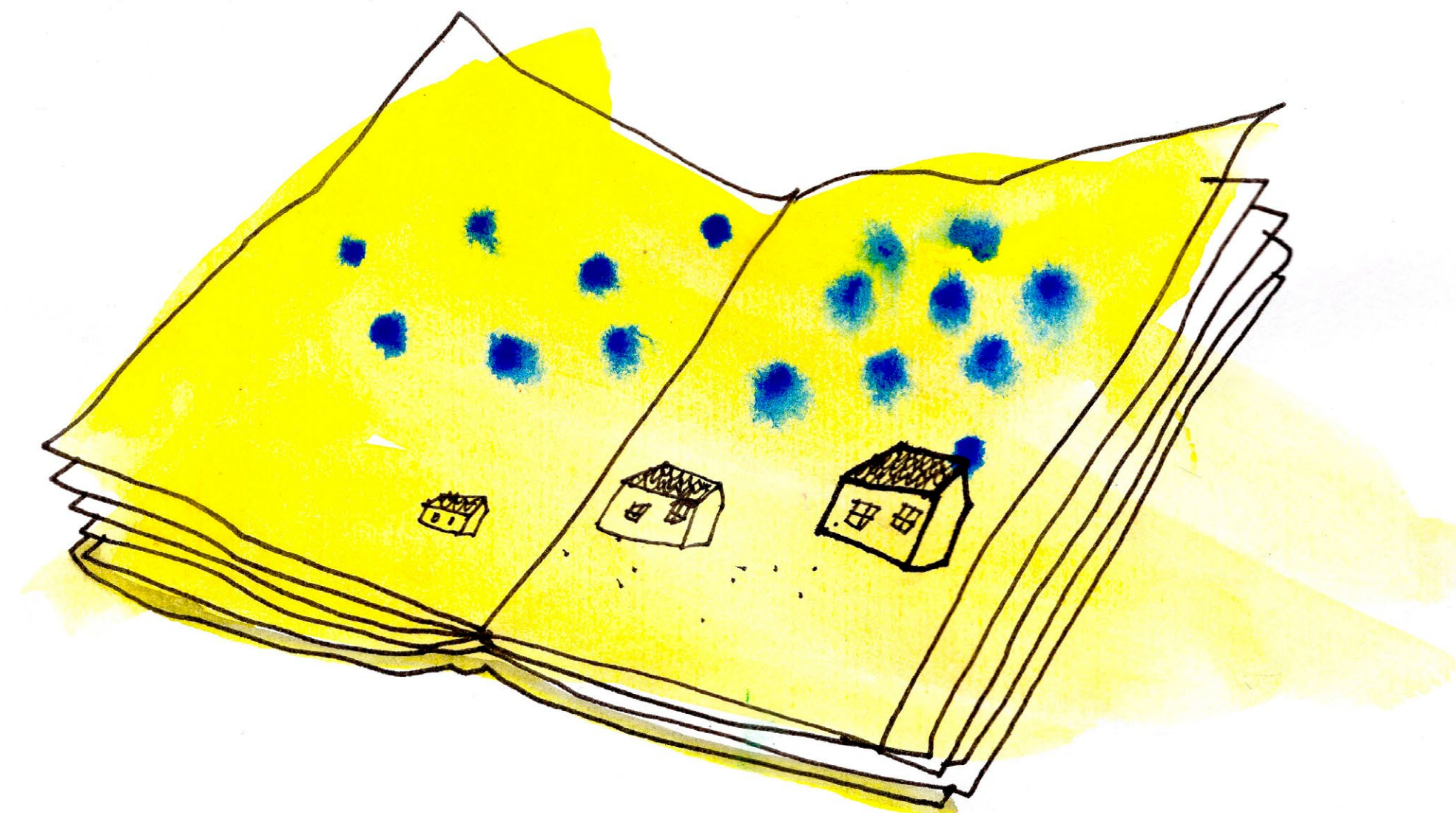
BIBLIOTEKEN I VÄSTRA Götaland präglas av stor mångfald med både bredd och spets. Folkbibliotek och skolbibliotek är ett kommunalt ansvar. Det finns också forskningsbibliotek, sjukhusbibliotek, folkhögskolebibliotek, fängelsebibliotek och företagsbibliotek. De flesta av dessa ingår i det allmänna biblioteksväsendet, vilket innebär offentligt finansierad verksamhet.

FOLKBIBLIOTEK FINNS I samtliga kommuner. Biblioteken erbjuder en mångfald av litteratur och en rik programverksamhet inom olika konstarter, och spelar dessutom en viktig roll i människors liv genom att vara en kulturell mötesplats. Biblioteken bidrar till att främja läsning hos barn och unga, och kan även spela en stor roll i deras kulturskapande och identitetssökande.

SAMHÄLLSUTMANINGAR SÅSOM DIGITALISERING och minskad läsning främst hos barn och unga påverkar och utmanar även bibliotekens arbete. Folkbiblioteken spelar en viktig roll i att öka invånarnas digitala delaktighet genom att tillhandahålla verktyg och handledning. Ökad medie- och informationskunnighet bland invånarna kan göra det möjligt att förstå och värdera innehållet i olika medier på ett kritiskt sätt.²⁹ Både folkbibliotek och skolbibliotek är viktiga för att stärka barns och ungas läsning.

BEHOVEN HOS FOLKBIBLIOTEKEN i Västra Götaland är stora och de efterfrågar mer stöd och fortbildning inom tillgänglighet, nationella minoriteter, medie- och informationskunnighet samt metodstöd för att öka läsningen hos barn och unga. De efterfrågar också utvecklingsstöd kring rollen som demokratisk arena och den förändrade rollen som samhällsfunktion.

DEN REGIONALA BIBLIOTEKSVERKSAMHETEN drivs av Västra Götalandsregionens kulturförvaltning, och har som uppdrag att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet för folkbiblioteken. Verksamheten styrs av den regionala biblioteksplanen 2024–2027 som har tagits fram parallellt med kulturstrategin.

29. Se digitalisering under "Kulturen i regionala kraftsamlingar".

Litteratur, språk och det offentliga samtalet

De nationella målen för litteratur- och läsfrämjande anger att alla i Sverige ska ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga och få tillgång till litteratur av hög kvalitet. Västra Götalands-regionen är en av tre huvudparter i samarbetet med Litteraturstaden Göteborg och Unescos nätverk för kreativa städer. De andra två huvudparterna är Göteborgs Stad och Göteborgs universitet. Samarbetet skapar långsiktiga förutsättningar för att stärka läsande, skrivande och berättande i dess många olika former samt ge långsiktiga förutsättningar för nya litterära röster, internationella författarutbyten och residens i hela Västra Götaland.

I **VÄSTRA GÖTALAND** finns flera viktiga arenor för litteratur med Nordens största bokmessa, ett betydande tidskrifts- och förlagskluster, litteraturhus, landets enda universitetsutbildning i litterär gestaltning, högskoleutbildning i biblioteks- och informationsvetenskap samt översättarutbildning och ett stort antal arrangörer av litterära program. Utövarna inom litteraturområdet – författare, dramatiker, manusförfattare och översättare, men även redaktörer och andra redaktionella yrken – behöver ekonomiskt stöd, kompetensutveckling och tillgång till nätverk för att utveckla och nå ut med det litterära skapandet, oavsett format. Därför är centrumbildningar och andra samlande organisationer viktiga för att möta medlemmarnas behov inom ett konstområde där de flesta arbetar på egen hand. Litteraturbranschen

består i Västra Götaland till största delen av mycket små tidskrifter och förlag, ofta enmansföretag, vilket ökar behovet av branschkluster och insatser som kan göra aktörerna starkare tillsammans eller få dem att växa i en tid av digitala och upphovsrättsliga utmaningar. Författarna behöver också få möjlighet att träffa sina nuvarande och blivande läsare – arenor, nätverk och festivaler där verken, författarna och läsarna möts behöver stöd för att utvecklas.

BIBLIOTEKEN ÄR CENTRALA – både som kunskapscentrum, arrangörer och arenor för litteratur och det offentliga samtalet. Läsfrämjandesatsningar till olika målgrupper är ett av flera sätt att stärka intresset för litteratur. Satsningar på shared reading i samarbete med biblioteken och andra former av läsning har ökat efterfrågan på att läsa tillsammans. I den regionala kraftsamlingen ”Fullföljda studier” är läsfrämjande en viktig del. På stark frammarsch, inte minst bland unga, är också det egna skrivandet i form av egenpublicering – läs- och skrivlust hänger ihop, liksom viljan att berätta både i ljud och i skrift. För att nå en läse- eller lyssnarkrets krävs dock förmåga att navigera i förändrade villkor för utgivning. Språkligt finns hela världen i Västra Götaland – flerspråkigheten är en ofta dold resurs att uppmärksamma och uppmuntra: inte minst flerspråkiga barn behöver få sin ofta dolda kunskap bekräftad. De nationella minoriteternas språk och kultur ska stärkas och angå fler.

ANDRA ASPEKTER ÄR den skrivande offentligheten med tidskrifter, kritik och det litterära samtalet. Den grundlagsskyddade yttrande-, tryck och pressfriheten ska värnas, men också användas och föras vidare till kommande generationer. I Västra Götaland finns flera organisationer som arbetar för att stärka yttrandefriheten i en ny tid samt en nationell samverkansplattform för medieinnovation och samhällsforskning. En utmaning framöver blir att i samverkan värna och använda dessa fundamentala demokratiska friheter, analysera vad de betyder i en ny tid och öka medvetenheten om deras värde.

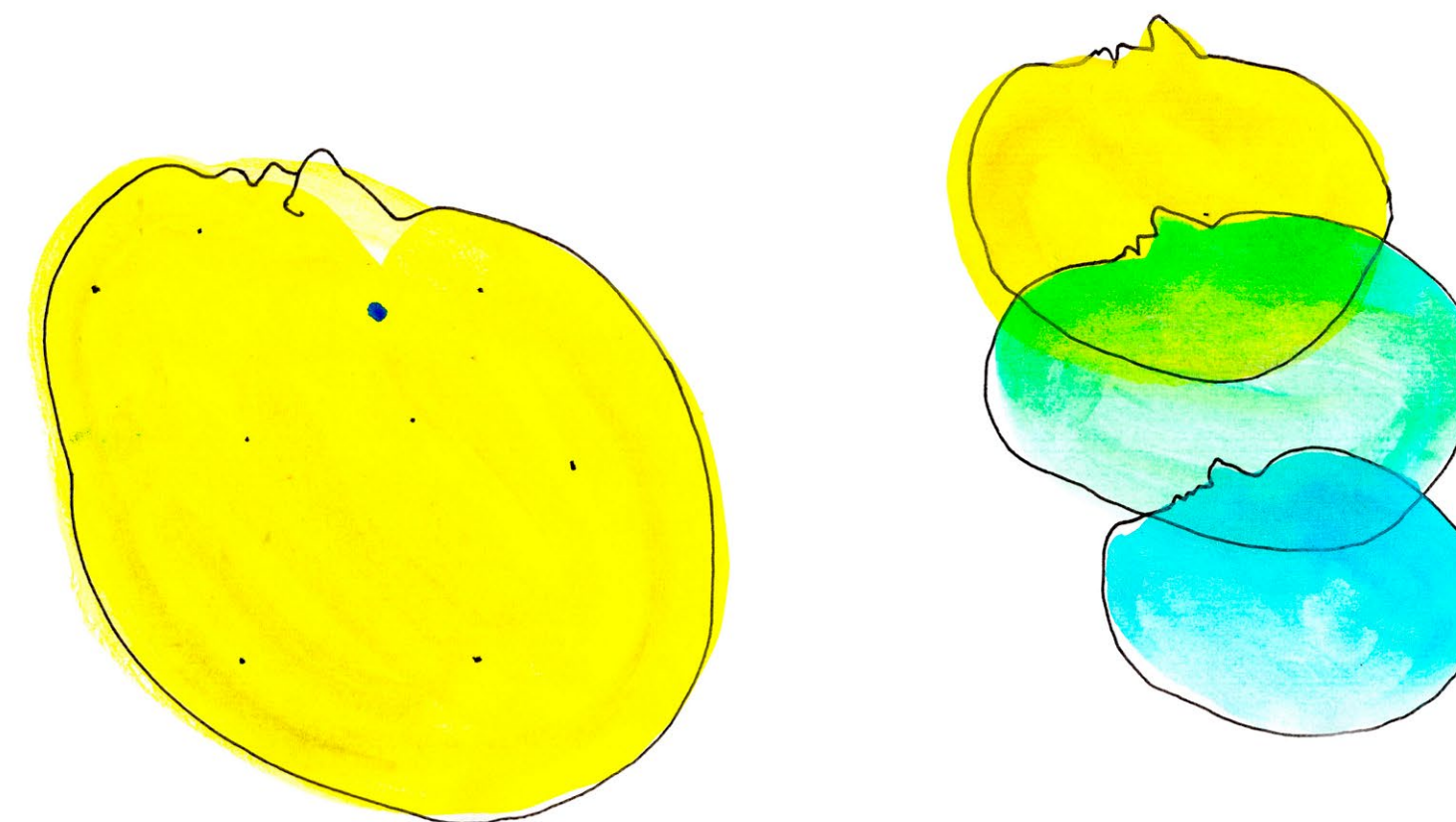

Bild och form

Bild- och formkonsten möter sin publik i stort sett överallt – till exempel som gestaltningar i det offentliga rummet, utställningar, fotografier i tryck eller på sociala medier eller som formgivna och designade föremål i hemmet. Aktörerna i Västra Götaland spänner mellan kollektivverkstäder och andra konstnärstäta platser, till museer med kommunalt, regionalt och statligt stöd, enskilda gallerier och konsthallar. Centrumbildningar och kollektivverkstäder arbetar med att stärka medlemmarnas villkor och erbjuda dem bättre möjligheter att utöva sin konst och fortbildningsmöjligheter.

UTÖVARNA – EXEMPELVIS bildkonstnärer, fotografer, konsthantverkare, formgivare och designer – arbetar under delvis olika förhållanden. Knappa resurser riskerar att orsaka att konsten inte kan vara en fri och kritisk kraft i samhället. Bild- och formkonstnärernas villkor behöver förbättras genom en stärkning av den beskrivna infrastrukturen, välrustade platser för produktion, utökade internationella utbyten och residens samt utökade utbildningsmöjligheter, kompetensutveckling och att lagstadgad ekonomisk ersättning (MU-avtalet) efterföljs av utställningsarrangörer.³⁰

BILD- OCH FORMOMRÅDET erbjuder invånare möjligheter att utveckla skapandeförmågor och att delta i konstnärliga och demokratiska processer. Allt fler konstinstitutioner arbetar pedagogiskt utanför de egna

väggarna som en del i ett folkbildande och demokratiskt uppdrag. Förutsättningarna för att sänka trösklarna till samtidskonst och delaktighet varierar. Det behövs satsningar på bild och form även utanför de traditionella institutionerna.

REGIONALA VERKSAMHETER, CENTRUMBILDNINGAR och kollektivverkstäder har stor erfarenhet av och kunskap om att arbeta med offentlig konstnärlig gestaltning och gestaltad livsmiljö, vilket tillsammans med samhällsplanering samt enprocentsregeln³¹ behöver stötas och utvecklas i dialog med kommunerna. Det är viktigt att bild- och formkonstnärers kompetens tas tillvara i detta arbete. I Västra Götaland finns också ett nätverk med arkitektur- och designpedagoger som har kompetens att arbeta med arkitektur, planering och designprocesser tillsammans med barn och unga. Genom medskapandeprocesser, universell utformning och inkluderande design kan bild- och formområdet bidra till ett cirkulärt samhälle, hållbara produkter och livsmiljöer.

30. MU-avtalet är en förkortning för Avtalet för medverkans- och utställningsersättning. Avtalet reglerar ersättningar till bild- och formkonstnärer vid utställningsuppdrag. Det är bindande för statliga aktörer men ska vara vägledande även för andra utställningsarrangörer med offentlig finansiering. <https://www.kulturradet.se/om-oss/mu-avtalet/>. Hämtat 24 februari, 2023.

31. Enprocentsregeln är en finansieringsmodell för offentlig konst som innebär att cirka en procent av budgeten avsätts för konstnärlig gestaltning vid ny-, om- och tillbyggnad. <https://statenskonstrad.se/arbete-med-konst-i-offentliga-miljoer/finansiering-av-offentlig-konst/staten-och-enprocentsregeln-en-lang-historia/>. Hämtat 24 februari, 2023.

Arkiv

Den statliga myndigheten för de offentliga arkiven är Riksarkivet, som har en regional närvaro genom Riksarkivet-Landsarkivet i Göteborg. Det finns även arkiv i kommuner och andra institutioner. I Västra Götaland finns sedan länge fyra regionala och ett flertal lokala föreningsarkiv som säkrar det civila samhällets information, så kallade enskilda arkiv. De har sin grund i insamlandet av folkrörelsernas arkiv men har genom åren utvecklats och blivit mer inkluderande och tar nu emot föreningsarkiv från samhällets alla delar. De skiljer sig från statliga, regionala och kommunala arkiv vilka styrs av Sveriges grundlag och offentlighetslagstiftningen. De enskilda arkiven måste säkras genom många individers engagemang för att ta tillvara det historiska kulturarvet som skapas i civilsamhället.

KULTURNÄMNDEN STÖDJER DE fyra regionala föreningsarkiven som tar emot, dokumenterar, bevarar och tillgängliggör folkrörelserna och föreningarnas arkivhandlingar. Arkiven används av många olika mål-

grupper som söker information om föreningslivets och folkrörelsernas – och därmed demokratins – framväxt.

DE REGIONALA FÖRENINGSAKIVEN är ideella föreningar med olika organisation och arbetssätt, men samverkar för att tillsammans utveckla arkivområdet. De enskilda arkivens stora utmaning är att, utöver ordinarie verksamhet, driva utvecklingsarbete i syfte att ta emot föreningars digitala handlingar för ett långsiktigt digitalt bevarande.

DET FINNS ÄVEN behov av att utveckla arkivpedagogiken, både för att nå nya målgrupper och för att visa på arkivmaterialets potential. Det är dock en utmaning att förvalta dessa värdefulla källor, göra dem tillgängliga och samtidigt visa på hur viktiga de är för vårt samhälle. Det finns behov av kompetensutveckling för de enskilda arkiven kring digitalisering och metoder att nå målgrupper som till exempel skolorna.

” Arkiven används av många olika målgrupper som söker information om föreningslivets och folkrörelsernas – och därmed demokratins – framväxt. ”

Film och audiovisuellt berättande

De nationella filmpolitiska målen anger att produktion av värdefull film ska ske i olika delar av landet, att jämställdhet och mångfald ska prägla filmområdet, att fler ska se värdefull film och att barn och unga ska få möjlighet till eget filmskapande. Det regionala bolaget Film i Väst har under drygt trettio år byggt upp en stabil infrastruktur för produktion av film och dramaserier i Västra Götaland som ställer krav inte minst på kompetenta filmarbetare. Omställningen till virtuell produktion kommer att påverka det konstnärliga filmskapandet på sätt som vi ännu inte kan förutse och kräver en kraftfull kompetensutveckling av hela branschen både vad gäller teknik och berättarteknisk utveckling. För att behålla tätpositionen på filmområdet behöver Västra Götalandsregionen också fortsätta det målmedvetna arbetet med talangutveckling och med att öka den sociala och miljömässiga hållbarheten inom filmproduktion.

FILMKONSTEN ANGÅR OSS mer än någonsin: vi ser allt mer film och dramaserier och ofta i streamad form – allt färre väljer biosalongen eller svensk film. Det sätter frågor om publikarbete och arrangörsutveckling i centrum där kompetensen att arrangera ett relevant innehåll blir allt viktigare och samtidigt ökar filmfestivalernas betydelse för publikens möte med ett

varierat filmutbud från hela världen. Västra Götalandsregionen behöver fortsätta att utveckla relevanta regionala nätverk för att i samarbete med biograferna och andra arrangörer hitta nya sätt att uppleva film och utveckla hela det audiovisuella ekosystemet. Tillgången till skolbio har minskat och behöver stärkas i samverkan med kommun och biograf. Filmkunnighet, där eleverna lär sig att granska, tolka och analysera vad som visas, blir allt viktigare i en värld som domineras av rörlig bild.

MÖJLIGHETERNA ATT SOM ung få odla sitt intresse för filmskapande är ojämnt fördelade i Västra Götaland, men det finns ett flertal satsningar utanför större städer som kan utvecklas. Talanginsatserna behöver haka i varandra, från nybörjarnivå till professionell filmare, för att lotsa rätt i systemet och behöver fokusera både på kreativ och teknisk utveckling. Kompetensutvecklingsinsatser behöver skräddarsys för att skapa morgondagens filmarbetare i en bransch som inte spås avta. Till utmaningarna för både unga och etablerade filmare hör också att i samarbete med den kunskap och teknik som finns vid science parks i Västra Götaland utveckla nya berättelser med hjälp av den senaste tekniken – i format som vi kanske ännu inte känner till.

Slöjd och hantverk

Det finns en stor spännvidd inom slöjd- och hantverkssektorerna – från utövare som ligger nära konsthantverk och bildkonst till bygghantverk, trädgård och landskap. Gemensamt är att hantverkare och slöjdare förvaltar och utvecklar det immateriella och levande kulturarvet.

FLERA NATIONELLT VIKTIGA aktörer finns i Västra Götaland, med flera arenor som samlar både allmänhet och professionella. Här finns grundutbildning och forskning inom hantverksområdet, men också främjarorganisationer och en mängd företag. Flera av aktörerna ingår också i internationella nätverk inom området, vilket talar för att Västra Götaland har en roll i utveckling av fältet på ett nationellt plan och på så vis kan driva frågor som regioner med mindre resurser inte förmår.

INTRESSET FÖR HANTVERK växer stadigt och är stort hos unga, men trots att det råder kompetensbrist väljer få unga att utbilda sig inom hantverk. Det kvalificerade kulturhistoriska hantverket kan vara en väg att höja statusen inom yrkesområdet, och här har de publika arenorna och mötesplatserna för hantverk en viktig roll.

HANTVERK ÄR OCKSÅ ett område där utbyte och interkulturell dialog kan ske utan språkets begränsningar. Slöjd och hantverk tillfredsställer ett behov av att få skapa själv, men det är också ett sätt att ställa om till en mer hållbar livsstil och att skapa mer cirkulära

livsmiljöer. Hantverkskunskap och materialkunskap är också en resurs i denna omställning: att kunna underhålla och reparera istället för att byta ut. En utmaning här är dock att skala upp från småskaligt hantverk till en nödvändig industriell omställning.

HEMSLÖJDEN HAR EN tydlig infrastruktur, med Nämnden för hemslöjdsfrågor som nationell aktör, regionala hemslöjdskonsulenter som främjar och utvecklar fältet samt hemslöjdsföreningar som samordnar sig i hemslöjdsförbund. Föreningarna har historiskt spelat stor roll för hemslöjdens utveckling. Den bredare gruppen slöjdare – som inte är medlemmar i någon hemslöjdsförening – saknar i dagsläget nätverk för kunskapsutbyte och utvecklingsfrågor.

TROTS ATT HANTVERK och slöjd har starka kopplingar till omställning av samhället tas denna potential inte fullt ut tillvara. Det beror dels på den allmänna bilden av att sektorn är tillbaka-blickande, dels på att samverkan mellan slöjd- och hantverkssektorn och andra samhällssektorer behöver stärkas. Många företagare upplever att det saknas bra stödstrukturer för att kunna utveckla sina företag, då de inte passar in i det ordinarie stödet för företag, men inte heller upplever att de är en del av de kulturella och kreativa branscherna. Här har bildandet av en branschorganisation för bygghantverk varit ett sätt för företagen att tillsammans stärka sektorn.

” Slöjd och hantverk tillfredsställer ett behov av att få skapa själv, men det är också ett sätt att ställa om till en mer hållbar livsstil och att skapa mer cirkulära livsmiljöer. ”

Kulturens samspel med andra sektorer

Regionala strategiska måldokument

Detta avsnitt beskriver hur kulturområdet interagerar med övrigt regionalt utvecklingsarbete. Innehållet baseras på dialog med kommunerna i Västra Götaland och med andra sektorer inom Västra Götalandsregionen. Det beskriver kulturområdets roll, behov och potential för de kommande åren. De kulturpolitiska prioriteringarna finns i avsnittet Kulturstrategins mål och prioriteringar.

KULTUR HAR EN stor betydelse för omställningen till en mer hållbar utveckling, och blir en alltmer integrerad del av andra samhällssektorer genom att bidra både till social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet. Den sociala hållbarheten är central, men många aktörer inom kultursektorn är också drivande i utvecklingen mot ett ekologiskt hållbart samhälle. Kultursektorernas del av samhällsekonomin är idag jämförbar med – eller till och med större än – många andra traditionella branscher.³² Därmed ökar betydelsen av samverkan med andra samhällssektorer, vilket gör att behovet av gemensamma strategier och samordning av resurser blir alltmer centralt. Kulturstrategin förhåller sig därmed till Västra Götalandsregionens tre andra strategiska måldokument.

Det regionala trafikförsörjningsprogrammet 2021–2025 Hållbara resor i Västra Götaland

Trafikförsörjningsprogrammet är Västra Götalandsregionens övergripande styrdokument för kollektivtrafikens utveckling som beskriver mål och inriktning för kollektivtrafiken. Det samspelar med kulturstrategin främst genom att framhäva värdet av att fler ska ha möjlighet att ta del av kultur genom att kunna resa kollektivt. Kulturevenemang kan bidra till större reseunderlag.

Strategi för omställning av hälso- och sjukvården i Västra Götalandsregionen 2023–2027

Strategin pekar ut inriktningen för hela Västra Götalandsregionens hälso- och sjukvård. Den samspelar med kulturstrategin framför allt genom att betona vikten av hälsofrämjande arbete samt barnrättsperspektivet. Kulturpolitiken kan komplettera de områden som ligger på hälso- och sjukvårdens ansvar för att stärka det hälsofrämjande arbetet. Hälso- och sjukvården och kulturorganisationer har potential att samverka mer inom gemensamma överenskommelser och befintliga samverkansstrukturer.

Regional utvecklingsstrategi för Västra Götaland 2021–2030

Kulturområdet har starkast koppling till mål i den regionala utvecklingsstrategin. Regional utvecklingsstrategi för Västra Götaland 2021–2030 pekar ut fyra långsiktiga prioriteringar och fyra kraftsamlingar. Strategin pekar ut målet: Tillsammans gör vi Västra Götaland till ett föredöme för omställning till ett hållbart och konkurrenskraftigt samhälle. Kulturområdets perspektiv har varit en integrerad del av framtagandet av den regionala utvecklingsstrategin och kultur nämnden har särskilt pekat ut vilka områden kulturnämnden kan bidra med.

32. Kreativa Sverige! Nationell strategi för främjande av hållbar utveckling för företag i kulturella och kreativa branscher. SOU 2022:44.

Kulturen stärker innovationskraften

KULTUROMRÅDET KAN BIDRA till att stärka innovationskraften främst genom insatser inom kulturella och kreativa branscher (KKB) och besöksnäring. Dessa områden är också en del av Västra Götalandsregionens strategi för smart specialisering (S3), vilket öppnar upp för internationell samverkan och bredare finansiering.

INNOVATIONER UPPSTÅR OFTA där vitt skilda kunskaper, tekniker och erfarenheter möts. Att stimulera till möten – dels mellan olika kulturyrtingar, dels mellan kultur och andra branscher – är därför en strategisk insats. Forskning pekar på samband mellan deltagande i kulturlivet, kreativitet och hög innovationsnivå som särskilt kännetecknande för de nordiska länderna.³³ Om det stämmer innebär det att barns och ungas möjlighet att få utlopp för sin kreativitet är avgörande för Sveriges framtida konkurrenskraft.

Kulturella och kreativa branscher (KKB)

KKB-företag har kulturskapande eller kreativa processer som sin affärsidé eller som sin råvara. Den nationella strategin Kreativa Sverige!³⁴ betonar att tvärssektoriell samverkan mellan myndigheter är nödvändig för att stärka sektorn, den lyfter fram förslag till företagsstödjande insatser och betonar kopplingen mellan platsens betydelse för dessa näringar och tvärtom.

REGIONERNA HAR EN viktig roll för att stärka denna växande näringsgren och säkerställa en samverkan mellan närings- och kulturpolitiken. Västra Götalandsregionen har en lång erfarenhet av en sådan samverkan. I Västra Götaland är drygt fyra procent av arbetskraften sysselsatt inom KKB, där mode dominerar tillsammans med litteratur och press – men det finns även många företag inom design, scenkonst, arkitektur och det audiovisuella området. Det finns också starka forsknings- och utbildningsmiljöer med konstnärlig profil. Det regionala innovationssystemet är profilerat på några branscher, främst mode och spel.

KKB DRIVER INNOVATION, kreativitet och kompetensutveckling både inom och utom sina sektorer. De kan också ha signifikant social påverkan – från hälsofrämjande effekter till social hållbarhet, inkludering och ett levande lokalt kulturliv och samhälle.

DIGITALISERINGEN HAR SKAPAT behov av nya affärsmodeller, eftersom vinsterna ofta inte förs tillbaka till upphovspersonen och den konstnärliga kärnan. Det behövs därför ökad kunskap – dels om dessa näringar inom näringsfrämjande verksamheter, dels av gemensamma strategier mellan näringslivsutveckling och kultur. Flera branscher saknar tydliga stödfunktioner, vilket talar för ökad samverkan mellan kultursektorn och det regionala innovationssystemet.

KKB KÄNNETECKNAS AV en affärslogik där nätverk och samverkan mellan företag är viktigare för utvecklingen än att det enskilda företaget växer. Främjande av kluster och nätverk av KKB-företag bidrar till detta. Närvaro av KKB-företag bidrar ofta till platsers attraktivitet, men trängs undan när den ökade attraktiviteten leder till högre hyror. En växande trend är att dessa kluster även finns på platser i landsbygder, där de kan ha stor betydelse för att diversifiera näringslivet. Det behöver utvecklas nya arbetssätt som bättre tar tillvara dessa värden i samhällsplaneringen. Det finns även behov av bättre statistik, liksom forskning som beskriver regionala förändringar i kulturens ekonomi i relation till den nationella och internationella utvecklingen.

33. Pier Luigi Sacco, "Culture 3.0". 2011.

34. Kreativa Sverige! Nationell strategi för främjande av hållbar utveckling för företag i kulturella och kreativa branscher. SOU 2022:44.

Besöksnäring

Kultur är en stark reseanledning, och en växande trend är att människor vill uppleva det unika på en plats och vara delaktiga i upplevelsen. Många kultur- och kulturarvsaktörer är beroende av besöksnäringen, och natur- och kulturupplevelser kan även bidra till andra näringar. Samtidigt kan en ökande besöksnäring både innebära slitage på natur- och kulturarvsplatser och försämra livsmiljön för de bofasta. Turistrådet Västsveriges strategi Hållbarhetsklivet syftar till att hantera balansen mellan näringsutveckling, bofasta och slitaget på miljön.

SAMSPelet MELLAN BESÖKSNÄRINGEN och den lokala platsutvecklingen blir allt viktigare. Kulturområdet står för mycket av innehållet i besöksnäringen, har kompetens kring natur- och kulturmiljöer samt har nätverk av konstnärer och kulturutövare. Kultur-evenemang som konserter, festivaler och utställningar kan bidra till en utökad säsong. Det finns redan en samverkan mellan kultur- och besöksnäring, men rollerna behöver stärkas ytterligare för att utveckla en hållbar besöksnäring i Västra Götaland.

BÅDE EN STOR del av de kulturhistoriska besöksmålen och den lokala programverksamheten drivs av ideella krafter. De är i behov av stöd för att utveckla sin verksamhet och bli en del av besöksnäringen genom bland annat utökad samarbete med andra lokala aktörer. Ett sätt att koppla samman kulturhistoriska besöksmål är den infrastruktur av regionala vandrings- och cykelleder som är under uppbyggnad, där upplevelserna längs lederna behöver stärkas. Strategiskt arbete kring berättande om platser och händelser är ett fält att utveckla i samverkan mellan kulturen och besöksnäringen.

DIGITALISERINGEN INNEBÄR STORA möjligheter inom besöksnäringen – både för att minska resandet och för att nå ut till besökare och att fördjupa upplevelsen såväl före som under besöket. Kultur kan bidra till nya upplevelser och innovationer inom området genom ökad samverkan inom science parks.

Bildning och lusten att lära

I **OMSTÄLLNINGEN** TILL ett hållbart och konkurrenskraftigt Västra Götaland är bildning, kunskap och kompetens centralt. Människors egen lust till lärande är en förutsättning, särskilt för de som inte fångas upp i det ordinarie utbildningssystemet. Ansvaret för folkbildningen spänner över flera politikområden. Kulturområdet behöver därför samverka med andra områden kring insatser som rör läsfrämjande, bildning samt eget skapande, kreativitet och en meningsfull fritid.

Folkbildning

Folkbildningen har och har historiskt haft en stor roll i människors lärande. Folkbildning är utbildning och bildning som är fri och frivillig i bemärkelsen att den är frivillig att genomföra för alla inblandade, styrs av verksamheterna själva och att deltagarnas behov och intressen står i centrum. Det nationella målet med folkbildningspolitiken är att folkbildningen ska ge alla möjlighet att – tillsammans med andra – öka sin kunskap och bildning för personlig utveckling och delaktighet i samhället. Statens syften med stödet till folkhögskolor och studieförbund har nära koppling till mål inom kulturpolitiken: stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin, bidra till att göra det möjligt för en ökad mångfald av män-

niskor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen, bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet, samt att bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället.

SAMTLIGA TIO STUDIEFÖRBUND och SISU Idrottsutbildarna finns representerade i Västra Götaland. Två av studieförbunden har verksamhet i alla 49 kommuner. Det finns sex folkhögskolor med Västra Götalandsregionen som huvudman och 17 med det civila samhällets organisationer som huvudmän.

ÄVEN MUSEER OCH bibliotek bedriver folkbildningsverksamhet. Den organiserade folkbildningens aktörer har dock en särskild kompetens, eftersom de är verksamma i skärningspunkten mellan det professionella och det ideella kulturlivet – mellan utbildning och bildning, mellan det civila samhället och myndighetsuppdrag och mellan generationer och samhällsgrupper.

MED SINA OLIKA profiler speglar folkbildningen mångfalden i samhället, stimulerar demokratin och stärker den sociala hållbarheten. Studieförbunden är en lokal och regional aktör, som genom samordning och samverkan är både mötesplats och möjliggörare för

invånarnas ideella engagemang. Genom studiecirkelar i estetiska ämnen och kulturprogram är studieförbunden en betydelsefull kulturarena: under 2019 deltog nästan fyra procent av invånarna i Västra Götaland i studiecirkelar, och studieförbundens kulturprogram drog sammanlagt omkring fyra miljoner besökare med stor spridning i hela länet. Därmed är och fortsätter folkbildningsaktörerna att vara betydelsefulla för kulturlivets infrastruktur.

ETT EXEMPEL PÅ fruktbar pågående samverkan är den mellan kulturinstitutioner och folkhögskolor inom verksamheten folkbildning och kultur i samverkan. Folkbildningens aktörer har också god potential att medverka till tidiga insatser för barn och unga i att öka studiemotivation och bidra till en meningsfull fritid.

Kulturen ökar inkluderingen

ETT INKLUDERANDE SAMHÄLLE bygger på tillit och sammanhållning. Västra Götalandsregionens kulturnämnd har en tydlig roll i att öka inkluderingen genom arbete för att öka invånarnas delaktighet i samhället, ett vidgat deltagande i förenings- och kulturlivet och en ökad medie- och informationskunnighet. Ett av kulturstrategins utvecklingsområden fokuserar på att vidga deltagandet i kultur- och föreningsliv.

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONENS MÅL för social hållbarhet fastställer att regionen genomgående ska arbeta i medskapande dialog i partnerskap med invånare och det civila samhället. Kulturnämnden har under strategiperioden ett vidgat uppdrag att arbeta med dessa frågor även utanför kulturområdet. Det finns ett underskott på delaktighet i vissa grupper – till exempel barn och unga, nationella minoriteter och vissa etniska grupper. Därför behöver Västra Götalandsregionen utveckla metoder för att möjliggöra för dessa grupper att vara delaktiga. Utvecklingen av metoder för ett systematiskt arbete med invånardialog är centralt för en socialt hållbar utveckling i Västra Götaland. Unga regionutvecklare är ett exempel på ett pågående arbete, där Västra Götalandsregionen tillsammans med barn och unga söker efter former för att säkerställa barns och ungas inflytande och delaktighet.

KULTUR OCH FÖRENINGS LIV är ett socialt kitt som bidrar till att hålla ihop samhället. Förutom ökad sammanhållning kan föreningslivet också bidra till förbättrad folkhälsa.

Folkhälsa och idrott

Jämlig hälsa är en viktig beståndsdel i ett inkluderande samhälle. Särskilt fokus behöver ägnas åt de grupper som statistiskt sett har sämre hälsa än den genomsnittliga befolkningen. Målet för den nationella folkhälsopolitiken är att skapa samhällsliga förutsättningar för en god och jämlig hälsa i hela befolkningen. Inom den regionala kulturpolitiken ingår idrott och friluftsliv som delar av det civila samhället. En stor del av föreningslivet utgörs av friluftsliv- och idrottsföreningar. De har stor spridning och tar ofta ett större ansvar i lokalsamhället än bara idrott och friluftsliv.³⁵

UR ETT FOLKHÄLSO- och demokratiperspektiv är det både viktigt att barns och ungas fysiska aktivitet och rörelseförståelse ökar och att de bibehåller sitt engagemang i föreningslivet. Målen för den statliga idrottspolitiken är att alla ska ha möjlighet att motionera och idrotta för att främja en god folkhälsa, att stödja en fri och självständig idrottsrörelse samt att ge alla

” Vi har ju vår nuvarande samhällsstruktur där man går i skolan eller till jobbet eller vad det nu är. Men kulturen, det kan vara som en liten escape från det. Alltså, man får göra allting i sin egen takt. Man får uttrycka sig, man får inspireras av andra. Man får känna med andra. Man får vara människa helt enkelt. ”

Citat från unga kulturutvecklare som medverkat i arbetet med att ta fram kulturstrategin.

positiva upplevelser av idrott som underhållning. Idrottsrörelsen behöver generellt nå ett ökat och brett deltagande avseende såväl funktion, kön, åldersgrupp och bakgrund. Idrottsrörelsen behöver fortsätta arbetet mot ett livslångt idrottande.

FOLKHÄLSOASPEKTEN HANDLAR ÄVEN om skapandet och om kulturens inverkan för en god hälsa och ett gott liv.

Hälsa och välbefinnande stärks av kulturell aktivitet, både som förebyggande och hälsofrämjande insats och som komplettering av medicinsk behandling och rehabilitering. Exempel på detta är biblioterapi och shared reading, musikterapi, bildterapi eller dans som behandling vid nervsjukdomar som Parkinson. För ett bredare genomslag behövs en stärkt och utvecklad samverkan mellan politikområden.

35. Riksidrottsförbundet, Ett Sverige fullt med rörelse och gemenskap – Idrottsrörelsens landsbygdsprogram, 2022. <https://www.rf.se/download/18.5424ab70183abb853551a54/1665068713835/Idrottsr%C3%B6relsens%20landsbygdsprogram.pdf>, hämtat 6 juli 2023.

Kulturen knyter samman Västra Götaland

ATT MINSKA KLYFTORNA mellan städer och landsbygder är en gemensam tvärssektoriell prioritering. Det handlar både om att fysiskt binda samman Västra Götaland och bidra till hållbart resande, men också att stärka den regionala sammanhållningen. I den utmaningen är både regioner och kommuner centrala. Kulturområdets bidrag ligger i första hand inom platsutveckling och gestaltad livsmiljö, men berör även insatsområdena regional fysisk planering och hållbart resande.

HÅLLBARA TRANSPORTER LYFTS som en viktig fråga av både kommuner och kulturutövare. Begränsad kollektivtrafik utestänger invånare utan körkort och bil från kultur- och fritidsaktiviteter – däribland barn och unga. Både kultur- och fritidsaktiviteter och idrottsutövande genererar många resor, vars klimatavtryck kan minska och tillgänglighet öka genom utvecklad samverkan mellan kollektivtrafikplanering och kultur.

KULTURENS INFRASTRUKTUR INNEHÅLLER verksamhet och utövare spridda över hela Västra Götaland, vilka bidrar till att invånarna får en rikare vardag med såväl tillgång till kulturupplevelser som möjlighet att själva utöva kulturverksamhet. Vissa kulturverksamheter attraherar också många och långväga besökare och skapar arbetstillfällen. Kulturens infrastruktur utgör ett allt viktigare lager i den fysiska planeringen.

EN HÅLLBAR SAMHÄLLSPLANERING måste hantera det redan byggda. Dagens Västra Götaland är resultatet av människans inverkan på landskapet under tusen-

tals år och natur- och kulturmiljöer skapar sammanhang och bidrar till förståelsen av hur dagens livsmiljö växt fram. Kulturarvssektorn kan bidra med ett tidsperspektiv i planeringen för en hållbar omställning. Inom natur- och kulturområdet finns kompetens som kan bidra till ett bredare regionalt landskapsperspektiv i planeringen. Att sätta in dagens samhälle i en historisk kontext öppnar upp för ett samtal om vad som är möjligt att förändra idag – och i framtiden.

Platsutveckling

Platsutveckling är ett arbetssätt som kompletterar en mer övergripande regional utveckling genom att bygga på olika platsers förutsättningar, utgå från befintliga resurser samt stärka samverkan mellan lokala aktörer (det civila samhället och näringsliv) och kommunal och regional nivå. Arbetssättet kräver utveckling av såväl tvärssektoriell samverkan som flernivåsamverkan. I många mindre samhällen är det framför allt det civila samhället som är den samlande kraften, vars samhällsengagemang bidrar till att platsen blir attraktiv både för boende och besökare. Kultur är ofta en stark drivkraft i platsers utveckling.

UNDER FLERA ÅR har satsningar i Västra Götaland byggt upp en gemensam sektorsövergripande metodik och erfarenhet av att arbeta stödjande kring platsutveckling som ses som en föregångare nationellt. Det innefattar både ekonomiskt stöd och processtöd till platser. Fortsatt metodutveckling är en gemensam prioritering under strategiperioden.

I DIALOGEN MED kommuner och lokala aktörer lyfts olika utvecklingsbehov inom platsutveckling fram. Det finns en önskan om mer samverkan och erfarenhetsutbyte mellan platser. Det finns behov av att utveckla nya arbetssätt och formella samverkansformer som underlättar samverkan mellan främst kommuner och lokalsamhällen. Den långsiktiga lokala organisationen kräver nya finansierings- och affärsmodeller för att bli hållbar. En utvecklad samverkan med andra aktörer som stödjer platsers utveckling och en fördjupad analys och strategi för vilka platser som får regionalt stöd skulle stärka platsutvecklingens koppling till en mera övergripande regional utveckling.

DEN LOKALA UTVECKLINGEN är starkt beroende av den fysiska planeringen, och platsutvecklingen behöver kopplas närmare denna genom samordning med politikområdet gestaltad livsmiljö. Potentialen i att återbruka befintliga byggnader och anläggningar för nya funktioner begränsas dock av regelverk och finansieringsformer som inte är anpassade för återbruk. Ett ökat internationellt utbyte skulle kunna stärka både metodutveckling och finansiering.

Gestaltad livsmiljö

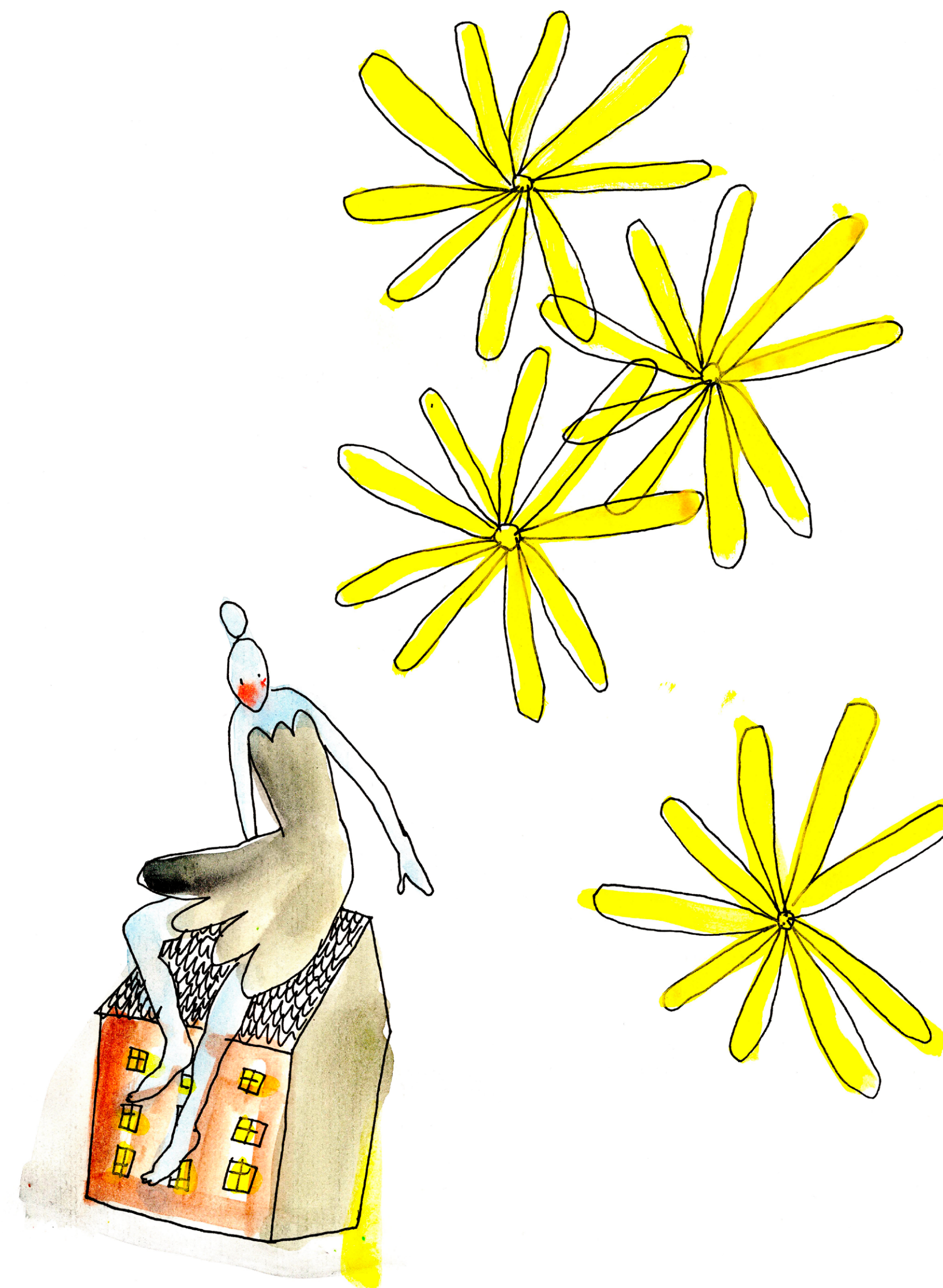
Politiken för gestaltad livsmiljö pekar ut dels betydelsen av hur den fysiska miljön är utformad för att åstadkomma hållbara livsmiljöer för människor, dels betydelsen av att människor ges möjlighet att vara delaktiga i utformningen. Behoven är ungefär desamma i landsbygder som i städer och tätorter, men förutsättningarna och lösningarna skiljer sig åt. Gestaltad livsmiljö spänner över många områden och kräver ökad sektorsövergripande samverkan.

MÖJLIGHETEN ATT PÅVERKA den egna livsmiljön är en av de viktigaste faktorerna för livskvalitet.³⁶ Därför behöver man utveckla metoder för ökad delaktighet i samhällsplaneringen, inte minst genom att involvera barn och unga och det civila samhället i planeringsprocesser.

ALLAS RÄTT TILL goda och inkluderande livsmiljöer är avgörande för ett gott liv i hela Västra Götaland. Attraktiva livsmiljöer blir också allt viktigare för att locka till inflyttning och företagsetableringar. Inom kulturområdet finns stor kunskap och betydelsen av offentlig gestaltning – konstnärlig kompetens i utformning av den offentliga miljön behöver stärkas inom fysisk planering. Konstnärlig kompetens kan också bidra till utformningen av helande och trygghetskapande offentliga miljöer. Västra Götalandsregionen kan vara en föregångare genom utformningen av sina egna fastigheter.

I DIALOGER MED kommuner och kommunalförbund lyfts behoven av att hitta samordning och gemensamma nya arbetssätt i samhällsplaneringen, där kulturen arbetar tätare tillsammans med övrig samhällsplanering. Detta kan få ökad kraft genom interregional samverkan. Det finns också stora möjligheter till europeisk samverkan och finansiering inom området genom New European Bauhaus, där devisen ”Beauty, Sustainability, Together” beskriver kulturens bidrag till en nödvändig omställning i samhället.

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN BIDRAR i samverkan med andra till stöd för kommunerna genom dialog, rådgivning och processledning samt metodutveckling kring kulturmiljövård, brukaranalys, barnkonsekvensanalys och offentlig gestaltning. Västra Götalandsregionens kulturförvaltning samordnar också nätverk som samlar offentliga aktörer och akademien kring frågor om gestaltad livsmiljö. Västra Götalandsregionen har möjlighet att ta ett större samordnande ansvar för dessa frågor i samverkan med andra aktörer.

36. Sveriges elva folkhälsomål, Statens folkhälsoinstitut.

Kulturen i de regionala kraftsamlingarna

Den regionala utvecklingsstrategin pekar ut fyra kraftsamlingar för fyra år i taget. Kulturnämnden har pekat ut tre där kulturområdet ska bidra i genomförandet: fullföljda studier, digitalisering och cirkulära affärsmodeller.

Fullföljda studier

Kraftsamlingen syftar till att ge barn och unga i Västra Götaland de allra bästa förutsättningarna för en bra start i livet och för god hälsa, utbildning och framtidstro. Kulturpolitiken är särskilt involverad i två av kraftsamlingens fokusområden.

DEN ENA ÄR läsning och språkutveckling, där utmaningen är att öka samverkan för att identifiera och ge stöd kring språkutveckling samt främja en god läsförmåga. För att nå detta är det viktigt att göra läsfrämjande insatser i och utanför skolan, samt att främja föräldrars språk och läsning för att öka delaktigheten i barnens lärande. Här är biblioteken en viktig samverkanspart.

DEN ANDRA ÄR motivation och framtidstro, där utmaningen är att öka barns och ungas motivation för studier, anknytning till skolan samt tillit och tilltro till sig själv, samhället och framtiden. För att nå detta är det viktigt att utveckla och sprida metoder för barns och ungas delaktighet och inflytande, samt att skapa ökade och jämlika förutsättningar för fysisk aktivitet, rörelseglädje och deltagande i kulturaktiviteter i hela Västra Götaland.

Digitalisering

Kraftsamlingen innebär att alla som arbetar för ett hållbart och konkurrenskraftigt Västra Götaland samverkar, driver och agerar för att öka takten i digitaliseringen. Ett av kulturstrategins utvecklingsområden fokuserar på digitaliseringens påverkan på kulturområdet.

I VÄSTRA GÖTALAND finns starka innovationsmiljöer och spetsforskning inom digitalisering som kan bidra till digital utveckling inom kultursektorn – både inom Västra Götaland och nationellt. Det kan handla om hur testbäddar och science parks hittar samarbeten med kultur- och besöksnäring inom exempelvis AI, spelutveckling eller extended reality-produktion.

INVÅNARNAS FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR delaktighet och inflytande över samhällsutvecklingen ökar genom digitalisering, samtidigt som det finns ett digitalt utanförskap på grund av exkludering och bristande tillgänglighet. Digital tillgänglighet behövs för att alla ska kunna uppfatta och hantera digital offentlig service.

INSATSER FÖR STÄRKT medie- och kommunikationskunnighet är av stor betydelse för att öka motståndskraften mot desinformation. Att förstå flödet av nyheter, nyttja sociala medier och ha en källkritisk förmåga är kärnan i yttrande- och informationsfriheten. I stort rör sig MIK-frågorna mellan en mängd politikområden – från säkerhet till media. Därför är ett sektorsövergripande arbetssätt en viktig del, och

den regionala nivån kan skapa förutsättningar för sektorsövergripande samverkan mellan områden som spelutveckling, kulturarv, folkbildning, konstutveckling och bibliotek i syfte att motverka en urholkning av demokratin genom falska nyheter och dåligt underbyggda fakta.

Cirkulära affärsmodeller

Kraftsamlingen fokuserar på hur nya affärsmodeller samt ändrade produktionskedjor och konsumtionsmönster bidrar till ett minskat råvaruuttag, som i sin tur är grunden i cirkulär ekonomi – idag återanvänds endast fem procent av jordens råvaror. I denna kraftsamling sker insatser inom tre områden: design för cirkularitet, cirkulära livsmiljöer och systemlösningar för cirkularitet. Kraftsamlingen pekar ut fyra särskilt prioriterade materialflöden: textil, inredning, plast och byggmaterial.

KULTURSEKTORER KAN BIDRA på flera sätt inom denna kraftsamling. I designprocessen avgörs en produkts cirkulära potential, och då är design- och materialkunskap centralt. Här har inte minst slöjd- och hantverksområdet en viktig roll. Dessa utövare är också mera direkt en resurs i omställningen till ett samhälle där vi underhåller och reparerar i stället för att byta ut.

EN UTMANING ÄR skalbarhet, där affärsmodeller och tekniker som fungerar i mindre skala inom kulturområdet är svåra att omsätta i större verksamheter eller industriell produktion. Det finns stor potential

att minska klimatpåverkan genom övergång till mindre klimatbelastande material med lång historia. Inom kulturområdet pågår också ett arbete för att stimulera användningen av mer klimatneutrala byggmaterial och byggmetoder som rör både underhåll och nybyggnation.

KULTUROMRÅDET HAR OCKSÅ stora möjligheter att väcka insikter hos människor om behovet av förändrade livsmönster och bidra med kunskap. Samtidigt har även kulturorganisationer ett arbete att göra med att bli mer resurseffektiva.

FÖR ATT ÅSTADKOMMA förändring behövs små test- och innovationsmiljöer för nya delnings-tjänster, förändrade konsumtionsmönster och produktionsätt – både i landsbygder och i städer. Det finns också behov av nätverk och kunskap om hur det går att få ekonomi i återbruk av redan byggda miljöer. Kultursektorns roll inom omställning av samhället lyfts både inom politiken för gestaltad livsmiljö och i EU-initiativet New European Bauhaus. Ett ökat europeiskt samarbete skulle gynna såväl företag som kommuner för kunskapsutbyte.

Så togs strategin fram

Så togs strategin fram

KULTURPOLITIKEN I VÄSTRA Götaland ska bidra till att utveckla ett hållbart, demokratiskt samhälle där alla människor är delaktiga i utvecklingen. Västra Götalandsregionen har kontinuerliga samtal med verksamheter som har långsiktiga stöd. Dessa är till för att fånga upp kapaciteter och behov kopplade till kulturstrategins genomförande. De uppdrag och stöd som kulturnämnden ger bygger på prioriteringarna i kulturstrategin. Dialog med kulturlivets aktörer och invånare sker också tillsammans med kommuner och kommunalförbund.

UNDER VÅREN OCH hösten 2022 samlades perspektiv in från kommuner, kulturorganisationer och det civila samhället i Västra Götaland för att tillsammans revidera den regionala kulturstrategin. Under processen med att ta fram den nya kulturstrategin diskuterades kulturlivets förutsättningar, utmaningar och möjligheter. Svaren sattes sedan i relation till de förändringar som måste till om vi ska nå de önskade effekterna av den statliga och den regionala kulturpolitiken.

KOMMUNER, KULTURAKTÖRER OCH det civila samhället kom med sina inspel i dialogform. Dialogerna placerades tydligt inom ramen för Roger A Harts delaktighetstrappa som är en metod för att definiera olika målgruppers delaktighet i beslutsprocesser. Samråden inom kulturstrategiarbetet innebar enligt denna metod att målgrupperna rådfrågades och deras synpunkter togs tillvara och bearbetades i underlaget.

FÖRUTOM KULTURORGANISATIONER OCH kommuner så har innehållet samordnats i relation till den regionala utvecklingsstrategin ihop med forum kopplade till kraftsamlingarna och de långsiktiga prioriteringarna i den regionala utvecklingsstrategin.

Dialog med kommuner

För att samverka med Västra Götalands 49 kommuner har flera dialogforum använts. Kommunala företrädare har träffats delregionsvis.³⁷ En övervägande majoritet av kommunerna har deltagit vid dessa tillfällen, de flesta med både politisk representation och tjänstepersoner närvarande. Särskilda avstämningar har hållits med delregionala forum för kulturchefer.

DIALOGEN UNDER VÅREN 2022 utgick från prioriteringar i rådande kulturstrategi, pandemins effekter och vilka utvecklingsområden som fortsatt är angelägna att arbeta med under kommande strategiperiod. Dialog under hösten 2022 fokuserade på prioriteringar utifrån utpekade utvecklingsområden. Deltagarna fick även ta del av utmaningar och förslag på strategiska mål från dialoger med kulturorganisationer, det fria kulturlivet och det civila samhället.

UTÖVER DETTA HAR beredningen för hållbar utveckling (BHU) informerats kontinuerligt om arbetet med att revidera kulturstrategin. BHU är ett politiskt samverkansorgan för Västra Götalandsregionen och kommunerna i frågor om hållbar utveckling.

Dialog med kulturinstitutioner, det fria kulturlivet och det civila samhället

Under processen att revidera kulturstrategin har dialoger förts med organisationer som har långsiktiga uppdrag och som ingår i kultursamverkansmodellen. Dialogerna har i de flesta fall skett tematiskt efter verksamhetsområde, där både organisationer med långsiktiga uppdrag och representanter från det fria kulturlivet har varit närvarande. I de fall där det har varit möjligt har befintliga nätverk och forum använts för dialog.

DET FRIA KULTURLIVET har god representation i Västra Götaland via centrumbildningar. Därför har centrumbildningar med regionalt stöd involverats i dialogprocessens tematiska samråd. Representanter för det civila samhället har involverats utifrån paraplyorganisationer med långsiktiga stöd, till exempel inom hembygdsrörelsen, hemslöjdsrörelsen och arbetslivsmuseer i Västra Götaland. Särskilda samråd har också hållits med representanter för de nationella minoriteterna.

Dialog med barn och unga

Kulturnämnden beslutade att en ungdomsdialog skulle genomföras som en prioriterad del av dialogarbetet. Förväntningen har varit dels att tydligare lyfta fram ett barn- och ungdoms-perspektiv i det reviderade dokumentet, dels att göra unga delaktiga i processen.

FÖR ATT UPPNÅ detta genomfördes en öppen utlysning för att rekrytera unga kulturutvecklare, tillsammans med föreningen KulturUngdom. Utlysningen var öppen för personer mellan 15 och 20 år. Målet var att sätta samman en grupp unga från olika delar av Västra Götaland och med erfarenhet och intresse för olika kulturuttryck.

TOTALT SEX PERSONER rekryterades: en från Alingsås, en från Falköping, två från Göteborg, en från Mark samt en från Uddevalla. Ungdomarna representerade endast sig själva och deltog utifrån sina egna erfarenheter. De sex ungdomarna har träffats ihop med en handledande tjänsteperson för att ta fram textunderlag till kulturstrategin, och fick arvode för varje deltagartillfälle. Processen för detta ingår i ett långsiktigt arbete för att öka ungas inflytande i Västra Götalandsregionens verksamhet och beslutsprocesser.

UNGDOMARNAS ARBETE FINNS sammanfattat i en särskild rapport som finns tillgänglig på Västra Götalandsregionens webb.³⁸ Ungdomarnas medskick har beaktats i det färdiga förslaget till regional kulturstrategi och påverkat målformuleringarna.

37. Fyrbodal, Göteborgsregionen, Sjuhärad och Skaraborg.

38. <https://mellanarkiv-offentlig.vgregion.se/alfresco/s/archive/stream/public/v1/source/available/sofia/kun6111-136948837-299/native/Bilaga%202%20Unga%20kulturutvecklare%20-%20medskick.pdf>. Hämtad 24 februari 2023.

Genomförande och uppföljning

Genomförande och uppföljning

För att genomföra den strategiska utvecklingen som preciseras i strategin behövs kunskap och nya idéer – inom såväl kultursektorn och det civila samhället som de offentliga och privata sektorerna – från ett brett spektrum av aktörer. Att förverkliga den regionala kulturpolitiska utvecklingen förutsätter flernivåsamverkan, ekonomiska insatser som uppdrag, strategiska insatser, verksamhetsstöd och utlysning av projekt- och verksamhetsstöd, överenskommelser med kommunalförbund och i vissa fall med enskilda kommuner. Kulturnämnden strävar efter att arbeta evidensbaserat genom att ta till sig och ibland initiera forskning inom sitt verksamhetsområde.

Uppdrag till kulturverksamheter

Västra Götalandsregionens politiska organisation och styrmodell innehåller inom kulturområdet regiongemensam ägarnivå, strategisk nivå och utförarnivå.

DEN REGIONGEMENSAMMA ÄGAREN utgörs av regionstyrelsen. Det innebär att regionstyrelsen har ett övergripande samordningsansvar utifrån ett helhetsperspektiv. Regionstyrelsen ansvarar även för att nämnder och styrelser bedriver sin verksamhet i enlighet med fastställda reglementen, har en verksamhet i balans och hushållar med tilldelade resurser.

KULTURNÄMNDEN ÄR VÄSTRA Götalandsregionens ledande politiska organ inom strategiska kultur- och demokratifrågor. Nämndens huvudsakliga uppgift är att arbeta för att invånarna ges möjlighet till deltagande och upplevelser inom ett demokratiskt kulturliv samt för att bidra till goda förutsättningar för skapande verksamhet. Nämnden ger uppdrag till egna utförare och samverkar med externa parter.

KULTURNÄMNDEN TECKNAR FYRÅRIGA uppdrag till verksamheter med statliga medel inom kultursamverkansmodellen, samt ytterligare en handfull organisationer. Anslagen till dessa verksamheter utgör cirka 85 procent av kulturnämndens budget. Dessa trettioålet verksamheter utgör – tillsammans med kommuner och kommunalförbund – grunden i genomförandet av den regionala kulturpolitiken. Uppdragen tas fram med utgångspunkt i kulturstrategin och de utpekade prioriteringarna. Uppdragstagarna har också ett särskilt ansvar att agera långsiktigt utifrån hållbar utveckling. Uppdragen tas fram i dialog med verksamheternas styrelse och ledning och ska interagera med de egna verksamhetsplanerna så att dessa stärker och stödjer varandra.

Samverkan med kommunalförbund och kommuner

Regionstyrelsen ansvarar för det övergripande samrådet med kommunerna i frågor som är av gemensam betydelse inom regional utveckling, infrastruktur, kollektivtrafik och kultur. Samrådet sker inom beredningen för hållbar utveckling.

ETT MEDEL FÖR att gemensamt arbeta i kulturstrategins riktning är överenskommelser om delregionala utvecklingsmedel med de fyra kommunalförbunden som tillsammans organiserar de 49 kommunerna i Västra Götaland. Syftet är att möjliggöra satsningar som bidrar till hållbar utveckling och att förverkliga målen och prioriteringarna i den regionala utvecklingsstrategin och kulturstrategin. Satsningarna ska stödja nytänkande och konkreta projekt som bidrar till att lösa samhällsutmaningar. Aktiviteterna ska bidra till lokalt och delregionalt inflytande genom att kommunernas förutsättningar och möjligheter tas tillvara.

KULTURNÄMNDEN BJUDER ÄVEN in till delregionala kulturpolitiska dialoger via forum för förtroendevalda och tjänstepersoner med kulturansvar från kommuner och kommunalförbund i Västra Götaland. Syftet med dessa dialoger är att identifiera gemensamma ambitioner, prioriteringar och potentiell samverkan ur ett regionalt helhetsperspektiv.

UTÖVER DETTA BJUDER kulturnämnden under strategiperioden även in till ett eller flera heldagstillfällen för att inspirera, sprida kunskap och skapa dialog om kulturpolitik ur ett bredare perspektiv – kommunalt, regionalt, nationellt och internationellt. Syftet med dessa tillfällen är att förstärka dialogen inom kulturområdet mellan region, kommunalförbund, kommuner, det civila samhället och det fria kulturlivet.

Samordnad dialog och samverkan med det civila samhället och det fria kulturlivet

Kulturnämnden arbetar med och vidareutvecklar sökbara stödformer i form av verksamhetsstöd, organisationsstöd, projektstöd, stipendier och särskilda satsningar för det fria kulturlivet och det civila samhället.

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONENS VERKSAMHETER behöver samordna sin dialog med och sitt stöd till det civila samhället, för att uppnå en mer systematiserad och jämbördig relation mellan Västra Götalandsregionen och det civila samhället. Kulturnämnden har ett nära samarbete med regionstyrelsens beredning för mänskliga rättigheter. Beredningen sammankallar fem samråd där politiker träffar representanter för organisationer i det civila samhället. Varje samråd har ett tema: barnrätt, funktionshinder, hbtqi, mänskliga rättigheter och nationella minoriteter.

KULTURNÄMNDEN HAR ÄVEN ett nära samarbete med den regionala överenskommelsen med det civila samhället i Västra Götaland. Detta sker via ett forum som hantear förutsättningsfrågor för samverkan med det civila samhället.

Uppföljning och analys

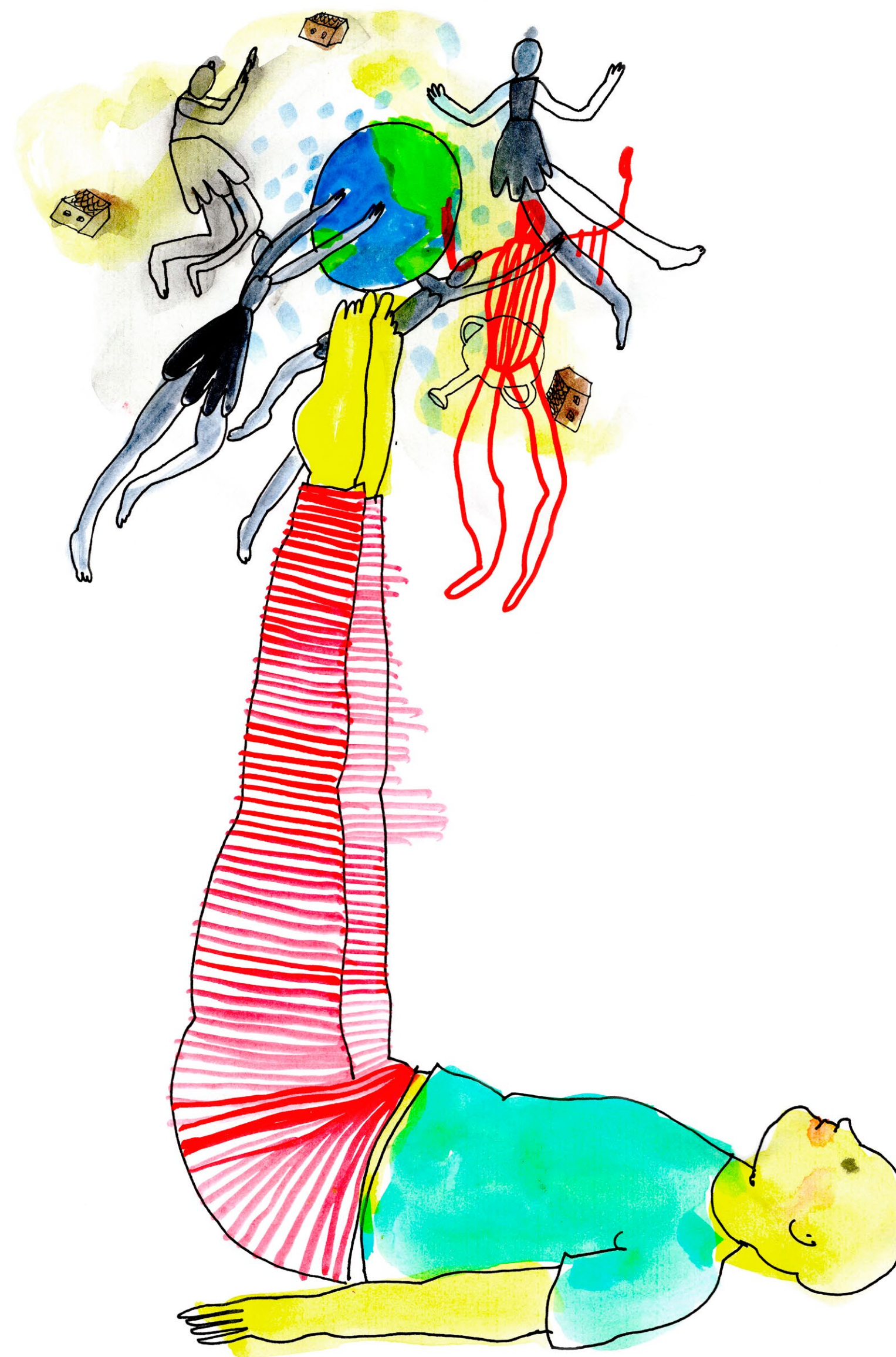
Kulturnämndens tjänstepersoner följer, tillsammans med avdelningen för samhällsanalys, kontinuerligt upp resultat och utvärderar effekter av kulturpolitiken. Syftet med denna uppföljning är att säkerställa att de medel som kulturnämnden fördelar når önskade

resultat utifrån strategins målsättningar. Strategin påverkar också utformningen av kulturnämndens detaljbudget som följs upp årligen enligt ordinarie rutiner. Kulturnämnden kan göra riktade insatser för att stärka arbetet för vissa prioriteringar.

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN RAPPORTERAR årligen till Statens kulturråd inom ramen för kultursamverkansmodellen, riktlinjerna för kvantitativ och kvalitativ uppföljning och särskild uppgiftsinsamling. Vid behov utreder och utvärderar kulturnämnden specifika konst- och kulturområden, men även verksamheters arbete med exempelvis deltagande, jämställdhet eller tillgänglighet.

VERKSAMHETER MED LÅNGSIKTIGT uppdrag eller verksamhetsstöd rapporterar i Kulturdatan, som är ett nationellt verktyg för insamling av kvantitativa data. Kulturdatan gör det möjligt att jämföra regional och nationell kulturstatistik över tid. Dessutom lämnar dessa verksamheter in en verksamhetsplan och verksamhetsberättelse som årligen följs upp genom uppföljningssamtal och rapportering till kulturnämnden.

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN SAMARBETAR med SOM-institutet (en opartisk undersökningsorganisation vid Göteborgs universitet) för att följa utvecklingen ur ett invånarperspektiv. Undersökningarna ger kunskap om invånarnas kulturvanor och fungerar som underlag för tvärvetenskapliga analyser över tid på nationell, regional och kommunal nivå.

Västra Götalands kulturstrategi och kulturplan 2024–2027

Formgivning: Valentin Experience. Illustrationer: Linda Spåman.

2023 Västra Götalandsregionen. www.vgregion.se/kultur